Poštarina plaćena u gotovu.

BOG
NAROD
SOCIJALNA
PRAVDA

LUČ

ZAGREB

GODINA XXIII. BROJ 9-10

SADRŽAJ: Dr Vilim Nuk: Duhovske misli katoličkoga daka. — O. Bonifacije Perović: Iz života katolika u Njemačkoj. — Pero Crnkovački: Ateista, Brat-vitez. — Josip Zidarić: Socijalne i staleške prilike u Hrvata. — Ton Smerdel: Instrukcija. — J. M. Ujević: Umjetnik i njegovo djelo. — Pjesme. — Feuilleton: Za naš ferijalni tečaj. — Knjige i časopisi. — Kazalište i umjetnost. — Đački svijet. — Bilješke. — Slike: Korčula. Gemelli i tri slike »Universe Srca Isusova« u Milanu.

IZ UREDNIŠTVA

I. Blagajić — Split. Druže, Ti si premlad i Tvoja »prva pjesma« ne može u »Luč«, bez većih promjena. Priznajem, da ima u njoj neka iskrica poezije, radi koje bi se isplatilo, da je popravim, ali zbilja nemam pri zaključku lista za to vremena. Međutim pjevaj Ti samo dalje, pak se nadam, da ćeš mi se dogodine javiti sa dobrim stvarima.

Dušan — Široki Brijeg. Prekasno stiglo! Više u pismu.

Stjepan Devčić — Staro Čiče. Tvoje pismo me je razveselilo, jer one dvije pjesme koje šalješ pokazuju, da bi mogao pisati lijepih stihova. Uza sve to nemoj se začuditi, što u ovom broju ne vidiš ni jedne od dviju poslanih pjesama. »San jedne ljubavi« je dobra stvar«. Ali ne ću je donijeti radi razloga, koje navodim drugu Veani, u osmom broju. »Proljetni zvuci« zbilja lijepo zvuče, ali osobitoga sadržaja baš nemaju. Ako ne dobijem od Tebe ništa bolje, u tome ću ih slučaju uvrstiti. Piši mi par redaka i o sebi.

J. Quičec — Odra. Tvoji su stihovi glatki, ali rekao bi, da nijesu »savremeni«. Tvoje misli su lijepe, ali nisu nimalo originalne. Ti bi mi kad primiš »Luč« mogao pisati, pak ću Ti se javiti jednim pismom. Ne kanim Ti pričati o »uspjesima« prije nego vidim još nešto od Tvojih stvari.

Bregovski — Široki Brijeg. Ti si došao pod »najmlade«. Tvoju sam pjesmicu ljudski popravio. Nastoj, da uvijek bude jasno ono, što si želio reći. Osim toga zapamti, da se za »Luč«, i u opće za štampu, piše samo sa jedne strane.

M. Meštrović — Split. Ti si vrlo vrijedan. Od Tebe sam primio lijep broj priloga. Nastojati ću, da Ti pišem opširno pismo, kada posvršavam poslove oko »Luči«. Donosim Tvoje tri pjesme. Za sada moraš biti zadovoljan. Ostalo sam spremio, pak ću upotrijebiti kasnije, ako Ti dozvoliš, jer se nadam, da ćeš već do godine pisati mnogo bolje stvari. Budi mi zdrav i veseo, i ne tuguj onako.

J. M. — Skoplje. Druže, žao mi je, da moram ponovno odbiti Tvoju pošiljku. Tvoje dvije pjesme su sa formalne strane vrlo dotjerane, Tvoja crtica je pisana sa mnogo raumijevanja za tu književnu vrstu, ali ako si čitao dulje vremena »Luč« mogao si lako vidjeti, da ona takove stvari ne donosi. To nije zato, jer ih ne prima, već radi toga, jer se takove ne donose. To je praksa, od koje ni ja ne mogu odstupiti. Inače mi je vrlo žao, jer su stvari dobre i nema u njima ništa zla. Nemoj se ljutiti i javi se i dogodine. Međutim u posljednji čas primam Tvoje dvije pjesme, od kojih jedna smjesta ulazi, i ako zbilja stiže »u posljednji čas«.

UPRAVA: Kaptol 27. — Na upravu se šalju narudžbe, reklamacije i pretplata.
IZDAVAČ: Jug. Kat. Đačka Liga, Zagreb, Kaptol 27, I. kat.
UREDNIŠTVO: Kaptol 27, I. — Na uredništvo se šalju članci za Luč. — Ovaj broj uredio: I. Bogdan, stud. rer. com. — Za uredništvo odgovara: Dr Mijo Maričić, Jurjevska ulica 27, Zagreb.

L U Č

GLASILO HRV. KAT. NAR. ĐAŠTVA

GOD. XXIII. ZAGREB, 1. VI. 1928. BROJ 9-10.

DUHOVSKE MISLI KATOLIČKOG ĐAKA

»Poslat ćeš Duha svojega ....
i obnovit ćeš lice zemlje« (Ps. 103, 30.)

U duhovskome misteriju nalazi se tajna one nutarnje snage Crkve Kristove, koja jedina poput kvasca preporađa ljudski rod. No duhovski misterij ima da bude ključ i do obnove svakog pojedinca, a dosljedno i do obnove onih zajednica i socijalnih tvorevina, koje se »sakupljaju u ime Kristovo«. A među te zajednice i te kako pripada hrv. katoličko narodno đaštvo.

Zaustavimo se malo kod toga historijskog događaja i prenesimo ga u naše prilike.

Duha Svetoga obećao je apostolima sâm Isus Krist kao »tješitelja« kao »Duha istine«, kao »Duha ljubavi« i kao Onoga, koji će oživljavati njihove riječi i djela, i koji će svemožnom i neodoljivom silom vazda dokazivati vrhunaravni karakter Crkve. Zato je taj Tješitelj bio neophodno potreban. Zato su morali apostoli na Nj čekati.

I otegnuo je svojim dolaskom. Tek deseti dan, nakon žarkih molitava, nakon mnogih uzdisaja i poniznih prošnja privukoše Ga apostoli k sebi.

Ali tada je došao nenadano; došao je velikom silom »kao kad puše silan vjetar«. A spustio se tek na onu jedinu kuću u Jerusolimu, gdje su ga željeli i gdje su bili skupljeni u b r a t s k o j l j u b a v i i istinskoj molitvi. Kako nekoć golub pušten iz Noine arke nije našao suhog mjesta, pa se vratio natrag, tako i Duh Sveti ne nalazi drugoga mjesta na zemlji osim ono par duša skupljenih u ime Kristovo.

»Napuniše se svi Duha Svetoga« i Njegovih darova, koji su odsad postali njihovom drugom naravi. Napose su se odlikovali mudrošću i jakošću duha u svim svojim djelima.

»I stadoše govoriti«. To je prvi učinak ovoga čudesnog dara. Dosad su učenici šutjeli. Nijesu se osjećali jakima, da govore o onome, čega im je bila puna duša. No eto, došao je čas da progovore: da opominju, da svjedoče, da optužuju da tješe i da kliču hvalu Bogu. I njihove su riječi padale na plodno tlo.

»U raznim jezicima«. Spoznali su kako je svaki jezik zvan, da hvali Boga. Svaki narod neka prigne koljeno Evanđelju. Duh Sveti nije Duh partikularizma i vanjskih forma, već On stvara jedinstvo duha unatoč vanjske raznolikosti.

A kad ljudi stadoše osluškivati njihovoj radosti i molitvi, te s nerazumijevanjem i prijezirom, kakav je samo svijetu svojstven, sažaljivati apostole »Kako su se napili slatkoga mošta« tada otvori Petar vrata, i dvanaestorica izađoše pred ljudstvo. To je onaj isti Petar, koji je nedavno »slijedio Isusa iz-

daleka da vidi svršetak (muke),« koji je nedavno strepio pred služavkom i triput zatajio Učitelja. On sada »podiže glas svoj«.

»A koji su primili njegovu propovijed, pokrste se, i pridruži se u onaj dan oko t r i t i s u ć e duša. Ovi bijahu postojani u n a u c i apostolskoj, z a j e d n i c i bratskoj, lomljenju hljeba i molitvama.«

Tako je počela djelatnost apostola. Oni nekad tvrdokorni Židovi i stranci prignuše šiju i otvoriše srce svoje tolikoj sili. Uđoše u Crkvu Božju. Odonda započe novi život, i »obnovi se lice zemlje«. Njihova je bratska ljubav privukla u Crkvu tisuće i tisuće.

Ovo poglavlje (2.) Djela Apostolskih zvuči našim izmučenim dušama kao priča! No nije to tek priča o neostvarivom idealu, to je zbilja; ona se obnavlja kroz stoljeća u svim katoličkim pokretima.

I naše se katoličko narodno đaštvo združilo, da »o b n o v i s v e u K r i s t u«. Zadaća je velika, vrhunaravni je cilj; dakle i sredstva moraju biti srazmjerna cilju — vrhunaravna. Mi moramo poći istim putovima, kojima su pošli apostoli. Ne ćemo uspjeti, da ispunimo svoju misiju, ako ne bude u nama »Duh, koji oživljava«, taj veliki božanski princip. »Duh je koji oživljava, tijelo ne koristi ništa« (Iv. 6, 63.).

No imamo li mi, braćo, jamstva, da će Duh istine saći na nas, na naše djelo, i preuzeti naš rad kao s v o j u s v o j i n u? Jesmo li sigurni, da smo Njegovi, i da će naš napor stvoriti djela trajne vrijednosti?

Imamo to jamstvo! Sigurni smo, jer nam to kazuje naša savjest, naša ljubav do istine. Naša sadašnjost jednaka je našoj prošlosti.

Zar nema nikakve sličnosti između našega katol. pokreta i apostolske zajednice? Pogledajmo!

Svrha, radi koje smo se udružili, jest dio crkvene misije. Naše su organizacije u službi Crkve. Mi hoćemo s o c i j a l n u obnovu našega naroda u Kristu. Mi hoćemo povratiti Kraljevstvo Kristovo ne samo u vlastitu dušu i u pojedince, nego i u svu javnost: u porodicu, u državu i u svijet. Veliki naš Mahnić zamislio naš pokret kao posve socijalni pokret u s v i m g r a n a m a.

Put, kojim idemo, jest ravan. To je put crkvenoga auktoriteta. Kao nekoć među dvanaestoricom, i među nama je Petar, ili bolje: mi smo uz njega. Mi čekamo i tražimo njegovu riječ.

I naša je zajednica onakova skromna kuća, oaza posred pustoši liberalizma i materijalizma, koji okužuje milj hrvatski narod.

Možda sumnjamo u uspjeh, to više, što posvuda nalazimo nerazumijevanje i prijezir, pa i kod onih, koji su nekoć bili jedno s nama, a i treba da budu jedno. Možda čujemo i glasove, da smo opojeni »slatkim moštom« krive nauke, egoizma i neposluha.

No valja izdržati u molitvi! Mi hoćemo da budemo svi j e d n o, jer znamo, da može da bude »mnogo jezika«, a samo je jedan Duh Sveti, t. j. može da bude mnogo raznih spoljašnjih forma, ali jedna obnova u Kristu! Usrdno valja da čeznemo za Duhom istine, da nam utvrdi započeto djelo i okrijepi zaplašeno srce.

Tada ćemo i mi otvoriti vrata, i izaći u narod pod vodstvom Petrovim. Duh Ljubavi i Istine upravljat će našim djelima, a srce će nam se radovati, kad privučemo ka Kristu one tisuće, koje nas čekaju.

Dr Vilim Nuk.

O. Bonifacije Perović:

IZ NJEMAČKOG KATOLIČKOG ŽIVOTA

Köln, 19. svibnja 1928.

Za upoznavanje i ocjenu njemačkih prilika uopće, te posebno iza svih onih teških državnih, socijalnih i ekonomskih potresa do god. 1925., kojima je bila Njemačka podvrgnuta u poratnom vremenu, nije se strancu lako snaći najednom, pa ako je on i inače pratio njemačke prilike, koliko se to može pratiti iz strane države.

Njemačka je država i suviše velika sa 60—70 milijuna pučanstva, sa svojom velikom i zamršenom historijom, sa jakom kulturom, sa bujnim socijalnim pokretima, silnom industrijom, vjerskim diasporama, sa svojom zasebnom germanskom rasom, koja ima vrlo velikih diferencija od romanske i naše slavenske rase, a da bi se netko u kratko vrijeme ispravno orijentirao. Kod manjih država i naroda lakše je dobiti jednu zaokruženu sliku javnog života, nego kod velikih, kao što je to ovdje slučaj. Proučavamo li prilike kod njemačkih katolika, koji sačinjavaju ravno trećinu njemačkog pučanstva, poteškoća se ne umanjuje, jer katolici, osobito ovi u Njemačkoj, ne sačinjavaju jednu zasebnu cjelinu, ili izoliranu grupu. Prama tome i oni sudjeluju u državno-političkim, kulturnim, socijalnim i ostalim djelovima zajedničkog života, te je njihova sudbina potpuno povezana sa sudbinom čitavog naroda.

Ovo treba posebno istaknuti za njemačke katolike, jer su upravo oni vršili najjači utjecaj na javni život njemačkog naroda, osobito u poratnim godinama. Za potkrepu ovoga dosta je spomenuti, da Centrum, politička organizacija njemačkih katolika, vodi sudbinu države iza rata do danas.

Uza sve to njemački katolici imadu i svojih vlastitih prilika i neprilika, uspjeha i problema, koji se mogu promatrati odijeljeno od opće njemačkih prilika. I upravo na ovo potonje htio sam svratiti pažnju našeg đaštva, t. j. na neke probleme današnje katoličke Njemačke. Sve ovo nema jedne naročite tendencije. Sami njemački katolici stoje zabrinuto pred ovim problemima, jer je vrlo teško naći formulu po kojoj bi se ova pitanja riješila.

Opća je nota, koja se opaža kod Nijemaca zadnjeg decenija, da oni nijesu više na onoj ozbiljnoj, nesebičnoj, moralnoj visini, kako su negda bili. Opaža se jedino veliki zaokret prema dolje. Sve se više oportunistički tehnizira i mehanizira. Amerikanizam bez dubine i ozbiljnosti, bez estetike i etike zahvatio je i Nijemce. On ih pretvara u lascivne i bezvjerske individue. Katolici vode borbu proti ovom duhu vremena, proti ovoj noti, koja i katolike po velikim gradovima sve više zahvaća.

Tu borbu nazivaju protivnici natražnjaštvom, ali to ne stoji. Na ovaj prigovor odgovorio je jedan njemački javni radnik na jednoj velikoj katoličkoj skupštini ovako: »Tehnika je zarobila čovjeka. Zato se mi borimo za slobodu čovjeka, a proti te tehnike. Kad čovjek zarobi tehniku, tad ne ćemo imati ništa proti te tehnike.« Ova struja nalazi u Njemačkoj vrlo prikadan teren. Ne smijemo se naime u promatranju njemačkih prilika poslužiti analogijom, recimo, hrvatskih prilika. Kod nas Hrvata i uopće Jugoslavena glavni je kontingenat seljaštvo sa nešto oko 85%, dok u Njemačkoj ima 60—70% građanstva i radništva. Ovu razliku treba istaknuti zato, jer je seljaštvo uglavnom

konservativno, vjerno tradicijama, moralno-religiozno i teško pristupačno novotarijama, dok je građanstvo, a naročito radništvo prekinulo sa svim dobrim tradicijama, te je podvrgnuto modernizmu, liberalizmu, materijalizmu, revoluciji i svim lošim uplivima modernog poganskog doba. Ovo treba posebno istaknuti kod velikih industrijskih gradova, koji kod Njemaca sačinjavaju većinu.

Kad promatramo čovjeka pod vidom konačne životne svrhe u vijeku ovog amerikanizma, upada nam najjače u oči sve opasnije širenje nemorala. To bi bio jedan od prvih i najtežih problema, koji muči njemačke katolike: katolicizam i velegrad, katolicizam u borbi proti nemorala.

Mi smo bili vični, da smatramo njemački narod ozbiljnim, radinim, disciplinovanim i moralnim. Osobito ako smo ga usporedili s francuskim narodom. I talijanski pisac Guglielmo Ferero u svome delu »Mlada Evropa« uz ostale prednosti posebno podcrtava visoki moral kod Nijemaca, što se odrazuje i u svim manifestacijama života, a posebno pak u štampi. Danas su se prilike znatno promijenile. Moral je počeo naglo opadati, a jedan dobar dio njemačke štampe, osobito neki ilustrovani listovi, kao da žele srušiti svaki osjećaj stidljivosti. Ako ovako proslijedi, tada ovakovo stanje može da u dogledno vrijeme ugrozi njemački narod. Ovu misao već je istaklo više pisaca i njemačkih javnih radnika.

Sa zadovoljstvom možemo istaknuti, da katolici kudikamo bolje stoje u ovoj stvari nego protestanti. Njemački su katolici ipak prilično uspjeli, da sa svojim svestranim vjerskim, kulturnim i socijalnim organizacijama stanu na put ovom zlu. Konačno katolici uvijek mogu naći u sakramentima neiscrpivi izvor nadnaravnih darova, koji će ih štititi u nemoralnoj bujici života.

Ali ipak pitanje tim nije riješeno. Još uvijek postoji veliki broj katolika, osobito u velegradovima, koji nije organiziran, koji ne živi u katoličkom milieu-u, koji je pod jakim uplivom dnevnog razvratnog života. Proti ovomu zlu bore se njemački katolici svakojako, najviše štampom, predavanjima, privatnom akcijom, te osnivanjem katoličkih kina i kazališta. Putnik će na pr. po kupeima njemačkih državnih željeznica naći oglase katoličkih žena, koje upozoruju djevojke, koje putuju same u grad, u bilo kojem poslu, gdje će dobiti prve potrebite upute, da ne dopadnu u ruke raznim vampirima. Ovakvi informacioni biro obično se nalazi odmah kod željezničke stanice ili u samoj zgradi stanice.

Ovom nezdravom stanju mnogo pogoduje također i to što je najprirodnija društvena stanica rastrojena. Ne uzimajući ovdje u obzir brojne rastave braka, upiremo prstom samo na tu činjenicu, da je u velegradovima i kod velikih industrijskih centara, moderni društveni poredaj potpuno raspršio obitelj. Kad se pak prekinu niti, u toj od Boga ustanovljenoj društvenoj stanici, tada je to jedan najočitiji simptom društvene krize. Tu i najbolje katoličke organizacije ne mogu ništa pomoći, dapače i one pa bilo to i nehotice rastavljaju obitelj.

Čanovi jedne obitelji uposleni su kod raznih namještenja. U jutro rano razilaze se i vrlo redovito ne sastanu se doli uvečer, ali navečer otac mora na nekakav dogovor, sin isto na nekakav sastanak, kći isto mora u društvene prostorije, a možda i sama majka. A večer je ipak mnogima jedino vrijeme, kad se mogu sastati u intimnom obiteljskom krugu. Potreba je vremena, da

se obitelj opet uspostavi, da opet dobije odgojnu moć, koju je nekoć imala; to je coeterum censeo njemačkih katolika. Treba sačuvati kršćansku obitelj, treba sačuvati organizacije, treba sačuvati i sve suvremene moderne tekovine, i sve ovo dovesti u sklad, to je kod njemačkih katolika otvoren problem, koji još čeka na riješenje.

K svemu ovomu stupa zadnje vrijeme još jedna opasnost za njemačke katolike, a to je pitanje konfesionalnih škola, a s tim u vezi kršćanskog braka i uopće kršćanskog uređaja države. Sa školskim uređenjem dugo se otezalo. Kad se pak iznio projekt, da se pitanje uredi nastao je sraz u parlamentu. Za konfesionalne škole zalagao se Centrum i Njemački Nacionalisti. Socijalisti su za bezvjersku školu, dok ostali za simultanu školu. Ako uzmemo u obzir, da njemačka nacionalistička stranka nije nastupila u obranu konfesionalnih škola iz jednog izgrađenog uvjerenja nego je to politički gest, da se ulagiva katoličkim biračima, tada se može dogoditi, kakogod prošli ovi izbori (Međutim su Njemački Nacionalisti doživjeli izborni poraz uza svu svoju nelijepu harangu protiv Centruma. O. Ur.), da se Centrum nađe osamljen u budućem parlamentu u obrani kršćanske škole i kršćanskog uređaja države, a to znači sumnjati, hoće li njemački katolici prodrijeti sa svojim nacrtom o konfesionalnoj školi.

Uz ta tri temeljna aktuelna problema niže se još čitav red manjih problema. Posebni problem danas sačinjavaju đaci, kojih je jedan vrlo mali postotak organizovan. Organizovani se akademičari drže vrlo pasivno kod saradnje u dnevnim potrebama katolika, zatim njihov rascjep i t. d. Znam, da bi čitaoce Luči ovaj problem ako đaštva vrlo interesirao, zato ćemo dogodine ova pitanja proventilirati.

Ipak katolički Nijemci mogu sa zadovoljstvom pokazati na one, koji im obećavaju bolju budućnost, a to su sjemeništa i teologije. I redovi i biskupije imaju toliko đaka, da ih ne mogu u svojim zavodima uzdržati. Paderbornska teologija morala je naći u gradu 20 privatnih stanova za teologe, jer nema mjesta u sjemeništima. Bog stvara čitava čudesa sa zvanjima. Ja sam imao prilike da govorim sa teolozima, koji su bili pravnici, trgovci, graditelji i sl. Bog ih je pozvao da idu za Njim i oni veselo idu, na veliku utjehu katolika Njemačke.

Uz ovo mogao bih još spomenuti vrlo česte konverzije protestanata na katolicizam i divno djelovanje Bonifatius-Verein-a, jaku katoličku štampu i još štošta, ali sve će to moći da bude materijal za drugi članak.

NA OHRIDSKOM JEZERU

Na nebu vedrom zvjezde se smiješe
Posmjesima čudnim u crnoj vodi
I njihov osmjeh nestaje u nama.
A čun po nebu kao da brodi

Klizeći, tiho prosjeca vodu.
Violina jedna u čamcu plače.
Oplakuje sreću nestalih dana.
Violina plače, a i ja s njome.

»Hej ti, ladaru, potieraj brže
Neka zapljusnu talasi hladni,
Nek' se zaljulaj čamac u vodi;

Zagrabi veslom vodu duboko
Nek jezero proplače s nama
Za srećom milih, dalekih dana!«

Skoplje. *Jovan A. Marković.*

Pero Crnkovački, Rim:

ATEISTA

I.

Bilo je u blagovaonici jednog sanatorija. Za stolom sjede tri muškarca. Mladi svećenik student teologije, liječnik — pred godinu dana apsolvirao studij — i treći: student filozofije. Teolog i filozof bili su jednog naziranja, što je potrebno naglasiti, jer filozofi i teolozi nisu baš uvijek prijatelji; liječnik je indiferentni muhamedanac. Razgovor je bio o ateistima.

Svećenik je pripovijedao jedan strahoviti doživljaj: Smrt ateiste.

Poznavao ga je, jer ga je nekoliko puta već posjetio u bolnici. Znao je, kako je bolesnik vjerski raspoložen, pa ga je posjećivao s početka radi uljudnosti. Bolesniku je bivalo sve gore.

— Moram pokušati — pomisli mladi duhovnik — jer radi se o vječnosti! Pokuša. Bolesnik ga najotresitije odbije. Još jednom pokuša. Isti rezultat.

— Hajde, da pokušam treći puta — odluči svećenik. Kroz cijelo to vrijeme je molio mnogo za milost obraćenja toga bezbožnika. Sva školska djeca su molila za bolesnika.

Uz bolesnikovu postelju kćerka. Zaklinjala je oca, da primi svećenika, svećenik ga je sjećao neizmjerne ljubavi Božje, Krvi Božje — prolivene za spas ljudskih duša. Sve uzalud. Urlikao je bolesnik — pun bijesa i mržnje. I kao opsjednut — nije mogao da čuje Imena Božjeg. Tjerao je od sebe, vikao i strahovito psovao.

— Nemojte svršiti kao životinja, gospodine — opomene svećenik.

— Ha — odahne bolesnik — to je prava riječ. Životinja! Da — kao životinja hoću da završim!

Svi su se skamenili nad strahotom tih posljednjih riječi. Bolesnik je svršio kao životinja. U neopisivim mukama.

Nastao je muk za stolom. Liječnik je nemirno gledao okolo, kao da traži izlaz iz jedne strašne tjeskobe, mladi svećenik je drhtao — dovršivši groznu pripovijest„ a filozof je kidao jednu čačkalicu na sitne komadiće. Poslije se razvio vrlo interesantan razgovor o ateizmu. Osluškivao sam i pružam Ti ga, druže. Možda će Te potaknuti, da misliš; možda će Ti odgovoriti na koje pitanje; a možda će i Tebe podrmati iz drijemeža!?

II.

Tek si se osjetio malo prijatnije, domaćije u gimnaziji ili realci, počeo si se zanimati za onoga elegantnog i naparfemiranog šestoškolca i onda za onoga sedmoškolca, koji je bolji matematičar od samoga profesora; pa za onoga maturanta, koji hoda smrknut, velike kose, slabo razgovara i sa katehetom vječno vodi rat. Bundžije uvijek imponiraju. Naime nižoškolcima. Onda si upoznao sve više starijih, a sve te je veoma interesovalo o njima. Čuo si da su liberalci, da su naprednjaci, da su ateisti. Sve sami bučni naslovi, koje je tvoja nejaka glavica shvatala nekako ili nikako. Nisi mogao da vidiš zamašitost i težinu tih riječi i to ti je imponiralo. Kako godi pomisao: biti stariji, višoškolac, slobodnji.

A mnogi višoškolac se kočoperi uvjeren o svojoj veličini i hoda napet ko lajdenska boca. Uvijek mu je po koji »filozof« ispod ruke, na svako pitanje najspremnije odgovara, svemu se ruga, sve je nisko i bezvrijedno i on je zato nezadovoljan i buntovan, jer je škola, okolina, život — sve tako glupo i bezsadržajno. Školski život mu je monoton, u suštini svojoj prazan. Pruža podgrijani kupus. Profesori gnjavatori, »štreberi«, »paragrafenreiteri«. Njemu je jasno, da je pobožni seljak žrtva popovske gluposti. A kad čuje, da koji intelektualac vjeruje u prekogrobni život, onda odmah posumnja u njegov normalni duševni položaj. Časne sestre su za njega ispod pernate guske, a svećenici su ubojice kulture i sveopćih čovječanskih nastojanja i potreba. On ne treba više nikoga. Sve je onako, kako on hoće; sve tako mora da bude, jer on tako hoće. Čemu se pokoravati? Tko je moj gospodar? Ispovijed, duša, Bog, Ha, ha, ha! Mitos — bajka!

Gospodin akademičar — slobodni građanin — posjeduje sve vrednote umišljenog višoškolca, samo u dotjeranijem izdanju. On ne samo da na svako pitanje najspremnije odgovara, nego njegovi su odgovori apsolutna riješenja. Gdje je zagonetka? On ti daje precizan odgovor na pitanje: Ovako je nastao kozmos, život, čovjek, i kako će to sve skupa prestati. On ti rješava političko-socijalna pitanja nevjerovatnom brzinom i lakoćom — odlikovavši: volom, konjem, slonom ili sličnim ordenom domaćeg ili stranog politika socijalnog radnika.

Etičko-pedagoška osnovica je posve promašena, odgajajući blesane, tikvane, idiote i slične kapacitete. On je nažalost i sam produkt toga odgoja.

Škola šablona, profesora neznalice, kolege duševni pingvini. Kavana i noćno klatarenje ispunja njegov život. Tko mu može začepiti usta i zapriječiti njegovo bahato nametanje? Jer on se nikad ne osjeća nadvladanim. Ne priznaje autoriteta, ne poštuje zakon. Da Boga nema, pa to mu je tako jasno. Šta još? Ništa više. On živi dalje — svjestan svoga značenja i svoje vrijednosti u ljudskom društvu.

Zaviriš li pako u život, susretaš u svim staležima pojedince, koji ne znaju: što je to savjest, što dužnost, što odgovornost!? Dužnost se obavlja, jer je to vitalni uvjet familije ili društvenog položaja. Kruh i čast su jedini motivi djelovanja. Tako s jedne strane bijeda, s druge taština i karnalna pohlepa.

Tko su ti ljudi, koji ne liježu — zahvaljujući Tvorcu za milosti prošloga dana, koji ne ustaju s molitvom za blagoslov novoga dana? Tko su ti ljudi, koji se ne brinu za neugasivo pitanje ljudske naravi: što je čovjek po svojoj biti, čemu je on u sklopu vidljivoga svijeta i što biva iz njega, kad mu se tijelo ukoči i počinje da se rastvara?

Apostol ih naziva: »Quorum Deus venter est« (Filip. III. 19.). Nedostojne oznake razumnog bića, ali tako adekvatne i potpune, kakovu može da dade samo sv. Pismo!

Kršćanska filozofija naziva te ljude: »praktični ateisti«. To znači: Oni žive tako, kao da Boga zaista nema. Otuda rezultira besavjesnost i neodgovornost. Takav pojedinac traži samo sebe i taj privatni utilitarizam se ispoljava često do bestijalnosti. Smiješ i možeš sve — samo pazi, da ne stradaš to je životna lozinka — neminovna posljedica tjelesne pohlepe. To je ološ ljudskog društva i njegova najstrašnija nakaza. Ništa ne ponizuje čovjeka

tako, kao što se ponizuje on sam. Je li čudo, da pojedinci te ljudske kaste počinjaju najbezočnija djela, kojima je žrtvom redovito nevinost i poštenje?

Nije to jedno uvjerenje, svjetovni nazor. Nipošto! To je život bez uvjerenja. Jer tu ne djeluje razum, kojemu je bitna zadaća da ispituje: što treba, kako valja i zašto se samo tako mora — pa davši odgovor na to pitanje, osposobljuje čovjeka, da djeluje kao čovjek, a ne kao životinja. Razum sam po sebi ne može da bludi, a kad bludi, onda je to posljedica drugih okolnosti. Kakav bi morao biti čovjek monstrum, kad ne bi bio obdaren razumom, koji griješi s a m o n u z g r e d n o? Ima filozofa, koji hoće, da je čovjek takav monstrum, ali — Bože moj — ljudi su već svašta ustvrdili i tvrde. Znači li to, da su i dokazali i dokazuju?

Pogledaj izbližega svojeg kolegu »ateistu«. Ogledaj ga sa sviju strana: u školi, na ulici, u društvu, kod kuće. Vagni njegovo znanje, prozri velo, kojim su omotane njegove tvrdnje, njegovi sudovi, njegovi zaključci. Prosij sve to na gusto sito, da vidiš, što je ostalo. Opipaj mu bilo, da se uvjeriš, je li hladne krvi ili bunca iz vrućice neznanja, zlobe ili pokvarenosti. I kad ga posve operušaš, kad ga ugledaš u pravoj zbilji i spoznaš onakva, kakav zaista jest, onda ga upitaj za časno ime. Pitaj ga: što je i kako je!? Možda će ti njegov odgovor dostajati, da vidiš golotinju i sramotu praktičnog ateizma. Da dobiješ zornu sliku one: prazne tikve plivaju nad vodom.

Grijesi — u 90% nečistoće — su dokazi đačkog ateizma, grijesi postuliraju to »filozofsko« uvjerenje. Jer se ne može ujedno: griješiti i priznavati vječnoga Suca. Takav kompromis je ipak neodrživ. A da je tomu zbilja tako — dokazuje svakodnevno iskustvo i — proh dolor! — samopriznanje!

Praktični ateizam privatnog i javnog života je u stvari isto »znanstveno« fundiran kao i đački. Grijeh je moloh, kojemu pobožni sljedbenici doprinose dnevno žrtve..

»Podsmijevaju se Bogu, pakosno govore njihova usta i preziru druge ljude.« (Ps. 72. 7.) A dokle će to tako? Zar je njihov život zbilja potvrda istine? Psalmista odgovara na to pitanje:

»Pripravio si im, Gospode, strašnu sudbinu, i upropastit ćeš ih poradi njihova zločina, dok oholo dižu glave.

I za čas će propasti i nestat će ih od nenadane strahote, poradi njihovih grijeha.« (ibid. 16.—17.).

III.

Nameće se pitanje: ima li znastvenih ateista?

Znanstveni ili teoretički ateiste mogli bi sačinjavati dvije vrste.

Prvi: spekulativno negativni, koji ništa ne znaju o Bogu, premda su duševno vrlo razvijeni. Drugi: spekulativno-pozitivni, koji naprosto negiraju Božju opstojnost i kušaju tu negaciju obrazložiti filozofski.

S p e k u l a t i v n o - n e g a t i v n i su nemogući. Povijest ih nije zabilježila, a etnologija dnevice dokazuje, da nema niti najprimitivnijega naroda koji ne bi imao kakav takav pojam o vrhovnom Biću. Prema tome — a fortiori — je to isključeno kod intelektualaca.

S p e k u l a t i v n o - p o z i t i v n i su postojali i postoje. Prema tome su dakle mogući. Da Bog jest, nije čovjeku istina naprosto očevidna i neposredna. Traže se dokazi. Ali su shvatljivi i neoborivi. Pa baš zato, jer se traže dokazi t. j. jer čovjeku ta istina nije neposredno evidentna, može umni istraživaoc da krene svojim putem i voden stanovitim motivima dolazi do tvrdnje: nema Boga. On svu svoju pažnju skreće na teškoće, koje se nameću iz eventualne pretpostavke: ima Bog. Tako su njegov put i dokazi više negativne naravi. Na pr. prošli rat je bio mnogima »dokaz«, da nema Boga, jer da On opstoji, ne bi bile moguće te grozote. Drugi opet promatra nepravdu, mržnju, razvratnost i sl. u ljudskom društvu i iz tog deducira Božju neopstojnost. Ti izvodi imaju svoju logičnu osnovicu, a l i v a l j a t a č n o o g l e d a t i p r e t p o s t a v k e, iz kojih oni slijede. I tu dolazimo do labavosti. Činjenica je, da u svijetu vlada uvelike nepravda. Ali drugo je pitanje: slijedi li iz toga Božja neopstojnost? Valjalo bi najprije dokazati, da Božja opstojnost posve isključuje svaku moguću nepravdu u svijetu. Naprotiv. Nepravda traži sankciju — zadovoljštinu, koju nipošto ne pruža nepravednik, već najviša Pravda. Tako se baš eto isto može indirektnim putem iz činjenice nepravde izvesti i Božja opstojnost. Pače izvod je uvjerljiviji, utješljiviji i za ljudski um naravniji.

S druge strane dolaze filozofi do negacije Božanstva u okviru svoga filozofskog sistema. I dolaze nužno,logički do te negacije, jer tako bezuvjetno traže premise čitavog sistema. Primjerice senzualističko-monistički, koji tvrde: ništa ne postoji izvan dohvata mojih osjetila i preko granice moje sjetilne mogućnosti — ili: princip svega, što opstoji, je materija, koja je vječna, e onda dabome mora Bog — kao nevidljivi Duh — biti posve i apriorno isključen iz tih sistema. Tako je u sistemu. Da li je zbilja ta tvrdnja integralni dio duše, dakle jedno nepokolebivo uvjerenje zastupnika tih sistema? — Čini se manje uvjerljivijim. Bol i nemir njihova života potvrđuje tu sumnju.

Reći ćeš: pa eto ti ljudi filozofski fundiraju svoje mišljenje — služeći se željeznom logikom. Gdje je zabluda? Jest — ima kod njih logike. Pače. No to još ne znači, da je konačni rezultat neoboriv. Već smo prije naglasili: valja tačno ispitati pretpostavke. Kad pozitivista veli: ništa ne postoji izvan dosega ljudskoga osjetno-sjetilnog iskustva, dakle: nema nadosjetnog Boga, onda je ta negacija Božanstva logična posljedica njegove pretpostavke. I on nam se eto prestavlja kao ateista, koji filozofski učvršćuje, dokazuje i brani svoje mišljenje. Ali sad nije razborito da razgolačiš oči pred zaključkom njegovog silogizma, već treba da se s v o m s p o s o b n o š ć u l j u d s k o g u m a oboriš na negovu tvrdnju: n i š t a n e p o s t o j i i z v a n d o s e g a l j u d s k o g a o s j e t n o - s j e t i l n o g i s k u s t v a. Tu je polje borbe i okršaja. Moraš posve razoriti tu kulu, ako želiš uništiti njegov zaključak. A razoriti možeš. (Kako? Ne spada ovamo!) Ništa ti ne koristi poći kojim drugim putem, jer ga valja razoružati i pokazati, da nije on jedini posjednik logike, njenih prava i njenih moći.

Istina je samo jedna. Ima Boga — nema Boga! Ili mi ili oni. Jasno ti je, da između »ima« i »nema« ne postoji nešto treće. Sad valja na rad — na borbu.

Mi idemo istim putem kao i oni. Postavljamo principe i spajamo ih kao gradu jednog veličanstvenog hrama. Na njegovom vrhu sja presveto Ime Božje. Naša filozofija to je hram, kojega je izgradila moć naše duše, ukrasila ljepota naše duše, podržava život naše besmrtne duše.

Oni postavljaju principe, iz kojih sačinjavaju gradu za — babilonski toranj. Grade, grade, pa se sve sruši, a onda opet neumorno nanovo grade. I tako to ide kroz vjekove. A ne će prestati, doklegod bude čovjeka. Mi i naše uništenje je svrha i ostan njihove borbe. Sjajni križ na hramu našeg gigantskog

djela je vječni izazov. »Propni ga, propni« odjeknulo je čitavom vasionom i još danas odjekuje. Paklenska mržnja i zloba su povodni motivi s čitave te filozofije. Oni se kolju međusobom, ubija jedan drugoga — otimajući se za prvenstvo i vodstvo. »Nema Boga, Stvoritelja, Upravitelja i Suca« — spada među najočevidnije i najsigurnije istine. Postalo je pače aksiomom. Pa kad je tako, t. j. kad bi bilo tako, čemu onda sva ta borba, puna podlosti, rugobe i nečovječnosti? Zašto nas ne puste na miru? Zar im je zbilja do toga, da i mi postanemo obožavatelji i poklonici njihove »istine«. Uživaju li oni sreću i mir, pa iz ljubavi ili samilosti pozivlju sve, koji »blude«, koji se muče tražeći, koji trpe ne našavši? Je li njihova filozofija zasićuje gladnoga i vječno Istine žednoga čovjeka? Zašto je njihova filozofija tako puna suza i krvavoga znoja? Zato jer posjeduju Istinu?

Grčka filozofija je kulminirala, kad je uništila mitološku teokraciju Olimpa. Bio je to triumf zdravlja i snage ljudskoga uma. Moderna filozofija — napose 19. vijeka — je skrahirala, kad je htjela da uništi Crkvu, realnu ustanovu Sina Božjega. I gle, to je bila svrha bezbožne filozofije. Znanost, istina, je samo plašt, pod kojim se krije ljutica. Otkrili su plašt i otrov je prskao na sve strane. Žrtve su padale. Mnogi poginuše od otrovnog ujeda. Pa šta? Zar nije Crkva preporodena, pomlađena ustala, da svom neprijatelju pruži ruku pomirenja, da ga uzljubi ljubavlju svoga Osnovatelja, izvede iz tame a pokaže svijetli put života?

— »Veritas liberabit vos« (Iv. VIII. 32) je riječ vječne Istine. A sva moderna filozofija potvrduje neoborivu istinu tih riječi, jer ona ne zna, što je to sloboda. Robovi su svoje sljepoće — neprijatelji svoje slobode, žrtve svoje strasti.

Je li napokon spekulativni ateizam pravo uvjerenje? Ono, što ljudska narav traži i radi čega se toliko trudi i muči?

Svojstveno je čovjeku, da ispituje, da traži uzroke i ne miruje dok ne nađe. Tako djeluje naša narav u svemu. Svaka stvar, koju u životu susrećemo može da postane i biva objektom našeg istraživanja. Razumljivo je, da će onda narav tako postupati i prema samoj sebi, pitajući: otkud sam i čemu sam!? Ona ne može, a da se ne pozabavi tim pitanjem, jer svako biće djeluje po svojoj naravi. Naša narav je biće, koje može isto da slijedi taj princip. Zašto dijete ne trčka kao pašče pokraj cvijeća, životinja, neživih predmeta — ne ispitujući: kako ovo, što je ono? Ne možeš mu naodgovarati. Eto slijedi princip: svako biće djeluje po svojoj naravi. Dakle tako čovjek dnevice, voljko ili nevoljko, uronjuje u dubine svoje nutrine, u neizmjernost i traži prvi početak toga svega. Svojstveno je naravi — kako rekosmo — da ne miruje, dok ne nađe. Sad: negacija Božanstva kao rezultat spekulativno-pozitivnog ateizma — imao bi da bude odgovor na temeljno i životno pitanje naše naravi. Da ja i sve, što je oko mene, moralo imati jedan prvotni i izvorni princip ne niječe ntiko. Što je taj princip? Bog, vječni Stvoritelj i Početnik svega, nije, jer ga nema. Iz ničega nije nastalo, jer svaki zdravi, pa i najbezbožniji mozak usvaja: iz ničega ništa! Otkud dakle? Komu je uspjelo dokazati vječnost materije, prema tomu nju uspostaviti kao prvotno počelo? Jer više je nego apsurdno tvrditi, da je mrtva tvar (= materija) od vječnosti i da je izvor života. Dakle, što je roditelj ljudske naravi — pita nemirno čovjek? Haeckel veli — prostodušno kô dijete — u djelu »Welträtsel«: U početku su bile

dvije kugle, pa su se zavrtjele, onda je usred te vrtnje nastalo trenje, a trenjem toplina, a iz topline život. Eto jednostavnoga riješenja. Tko to ne bi mogao da razumije? Da se pile izleže, mora kvočka da grije temeljito — i eto poslije nekoliko nedjelja zlatunjavih pilića. I mi to razumijemo, tek nas muči: otkud one dvije kugle? Tu šuti mudrost monističkog »pape«, ali kad začne u istoj knjizi o »Bezgrešnom Začeću« — onda kao meljava. Eto podlosti i beskarakternosti. Soli tamo, gdje ga nitko ne treba — gdje bi trebao da soli, tamo uzmiče. O, kako su kukavni ti junaci dana!

Ignoramus et ignorabimus — je konačni rezultat te filozofije. I to priznaje i mora priznati ateistička znanost. Po koji se utješi: do danas ne znamo odgovoriti na to pitanje, ali pred nama su stoljeća. Sretan put!

Narav, našavši odgovor — nužno miruje. Prema tomu, ako je ateistički rezultat: nema Boga — nuždan, logičan, naravan — narav mora da se zadovolji. Mora da se smiri, uvjerena da posjeduje istinu. Uvjerenje je dakle izvor mira i sređenosti.

Koji je ateistički filozof sređen i miran? Čitaj stranice njihovih djela, koje odgovaraju na to pitanje! Pogledaj njihov privatni život, koji je jedna bezglava smjesa raznih htijenja, kompromisa, uzmaka, nedosljednosti, boli, gorčine i žuči. Je li to posljedica uvjerenja? Je li to naplata za tako mukotrpni rad? O, ironije i sarkazma! Zašto se ne smiruje narav, kad zna: tako je i ne može biti drukčije?

Ne, nije tako i mora biti drukčije — govori sva nutrina nesretnog čovjeka, dokazuje najsitnija travka u dubokoj knjizi prirode. I otud baš ta užasna borba i nemir u ateističkim dušama. Duša osjeća, u neku ruku intuira izvor svoga postanja, vapije žedna za Izvorom, kida se i lomi mučena i mrcvarena lažju.

Filozof-kršćanin? U vječnoj žurbi i nastojanju, da što dostojnije i što spremnije dočeka poziv: Gore! To je njegov nemir. Težnja ga muči za Istinom. Vidjeti, doživjeti, postati vječni dionik Istine. Čitaj sv. Augustina, uzmi u ruke našeg anđeoskog učitelja sv. Tomu — da osjetiš onaj neodoljivi fluid, što struji tim stranicama. Da te zahvati ljubav tih svetih duša: da te ponese u visine muzika uzvišenog himna, što ga pjeva kršćanska, katolička filozofija. A ta filozofija je njihov život.

Priča se, dase sv. Tomi pojavio poslije smrti jedan drug.

— Quomodo vides Deum? — uskliknuo je sv. Toma.

Svakako vrlo značajno pitanje, koje je zbilja mogao da postavi samo sv. Toma. Jer Bog je početak, osovina i svrha tomističko-katoličke filozofije. Bog i Njegova slava, kojom ga slave Njegova djeca. Danas ta filozofija zahvaća sve veće dimenzije — unoseći mir, okrepe i ujehe u život savremenog čovjeka. Jer filozofija mora pomoći čovjeku, mora ga voditi sigurnim putem, mora ga ozdraviti od bolesti skepse i ignorancije. Inače je suvišna.

Treba živjeti kao čovjek — valja umrijeti kao čovjek! A sljedbenici teoretskog, pogotovo praktičnog ateizma — jadne žrtve neznanja, pokvarenosti i oholosti — zaboravljaju uzvišeni položaj čovjeka, ne razumiju njegove idealne zadaće i ne spoznaju prekogrobne naše svrhe.

Smrt njihova je jedan očajni upitnik — na koji će odgovoriti: vječna Ljubav.

Pero Crnkovački, Rim:

BRAT - VITEZ

(USPOMENE NA DR. IVU MERZA.)

ZAGREB, 1922./23.

Umoran sam jako. Trebao bi da legnem — da mi živci otpočinu, jer sutra je opet težak dan. Ne, ne ću leći. Valja mi zabilježiti. Sutra će sve biti u drugom koloritu — a to ne bih želio. Jer mi smo ljudi — bića, koja pjesnici uspoređuju: plimom i osjekom. Promjena je češća, nego u naravi, zato valja žuriti.

Čitao nam je I. M. svoju doktorsku disertaciju. Plod studija, finog osjećaja, istinskog proživljavanja — života. Pričinja se časomice, kao da on stoji posve izvan obrađenog materijala i promatra: kako nebeska ljepota katoličke liturgije svladava ohole pjesnike bezbožne Francuske. Kako ih čini malenima, sićušnima, nemoćnima. Kako ih krši, mrvi, raskida i onesvješćuje: Libera me Domine, de morte aeterna — —, oživljuje: Rorate coeli desuper — —, podiže u visine: Alleluja — resurrexit — — i baca opet u prah kao pokojnike i grešnike: Miserere — — Ali nije on samo objektivni psiholog. Na svakoj stranici vidiš i osjećaš njega. Njega, koji je tako lijep — čist. Dok nam čita, duša mu gori vatrom, koju ja ne poznam, glas zvoni ljepotom, koju sam samo vidio u dječjim očima. Pa kad dođe koje mjesto, koje ilustrira psalmom ili crkvenom himnom, onda je izražaj njegova lica neobičan. Ne znam da opišem to lice, koje plamti. Je li to intenzivni doživljaj literarne ljepote? Je li to proživljavanje Božanske poezije sv. Pisma? Je li to izljev ljubavi nebeskom Autoru te poezije? Je li to čistoća mladenačke duše, koja izgara u čežnji za zaručnikom?

Kako mu je lijepo čisto oko. Kako je tih. ljubezan. Uvijek nasmijan, vedar i veseo. Zar ta duša ne zna: što je bestidnost gradskog dana i pakao gradske noći? Zar prolazi mimo ljudi s molitvom u duši, s ljubavlju u srcu? Zar dolazi među ljude kao mironosac i pionir novoga života?

Kako je lijep čisti mladić! Otkud ja znam, da je on čist? Vidio sam — osjetio sam.

— Non potest civitas abscondi supra montem.

Danas sam vidio I. M. u crkvi. Bio je kod svete pričesti.

Ja ne znam: što da rečem!? U njemu vidim ideal katoličkog đaka. U njemu vidim realizaciju našeg programa rekristijanizacije. Izgradnja samoga sebe — drugo će nadoći samo po sebi. Na sebi valja osjetiti, što je to žrtva, samozataja — junaštvo. Na sebi valja iskušati bičeve, koje se nude drugima. Sebe valja skršiti, da uzmognu drugi vidjeti i spoznati veličinu čistoga života.

— — panem Angelorum manducavit homo — i zato mu je srce ljiljan.

ROMA, 1926.

Koliko sam radostan, što sam susreo I. M.! Malo sam razgovarao s njim, jer nije bilo vremena, a i on je nevoljko govorio o onom, što sam ga pitao. Nije htio, da u sjeni Isusovih prvaka sv. Petra i Pavla, koji su ljubeći Učitelja umrli za Njega, govori o onom, gdje je tako malo istinske ljubavi i

bratstva. Razumio sam ga. I kako mi je drago, da je opet pokazao svoje čisto srce.

— Kako ti je? — zapitao me i odmah dodao, umjesto mog odgovora: Kako ti je lijepo u tom svetom gradu!

— Ja sam gledao opet njegovo lijepo čisto oko, koje je gledalo prema bazilici sv. Petra. Pričinilo mi se, kao da ga je spopala jedna želja, ali koja mora ostati neostvarena.

— Zašto on ne postane svećenik?

Netko je viknuo: Hajdemo, a moje pitanje je iščezlo, jer je valjalo odgovarati na pitanja znatiželjnih. I dok smo razgledali umjetnine veličanstvene bazilike, naše katoličke slave i ponosa, katkad bi se i on potrudio, da štogod razloži ili na što upozori. Svagdje je tražio u prvom redu simboličko značenje predmeta, onda umjetničko. Tada je govorio s toliko oduševljenja o Spasitelju, bl. Djevici, sv. apostolima, da sam ga gledao, gledao i sjećao se onih zimskih večeri, kad sam uživao u njegovim liturgijsko-literarnim razlaganjima, spominjao se kišovitih jutara, za kojih sam ga promatrao u isusovačkoj crkvi.

On je još uvijek mlad. Pa kad smo stajali pred Michelangelovom »Pietà« i razgovarali: zašto je umjetnik prikazao Majku tako napadno mladom, a odgovor je rezonirac: čistoća i nevinost ne stari, onda mi je govorio psalam: Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus, et mundo corde.

Ja sam sretan, da je takav vitez na čelu orlovske vojske.

ROMA, 1928.

Umro je I. M.

— Desiderium cordis eius tribuisti ei — pjeva psalmist.

Kratka i suha novinska vjest o njegovoj smrti. O smrti brata — viteza. I sad? Ostala vojska bez vođe? Ostala braća i sestre bez brata?

Ne!

— Consummatus in brevi tempore explevit tempora multa. Placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum — U Knjizi Mudrosti.

Ne plačimo! Ne slabimo u snagama i ne krijepimo se uzdasima! Ne mučimo se pitanjem: zašto nas ostavljaju najbolji: I ne tražimo pomoći i izlaza u eventualnostima! Zapjevajmo: Te Deum laudamus, Te Dominum confitemur! Zar nije dosta bapskog priželjkivanja: e, da nam je ostao Eckert, Rogulja, Merz — sve bi bilo bolje, drugačije? Ne bi bilo bolje! Možda drugojačije!? »Svidjela se Bogu duša njegova«, a mi zar da plačemo, što je tako? Mjesto radosti — bol. Ljubav naša je velika, a mi smo slabi.

»Svidjela se Bogu duša njegova« — njihova, koja u vječnoj gloriji Neba adorira pred Svevišnjim, moleći za nas grešnike. Ublažuje gnjev Gospoda poradi bezakonja naših i moli blagoslov za nas neposlušnu djecu. I Gospod sipa blagoslov — super pios et impios, a braća naša, vitezovi naši, sveudilj mole. I mi idemo naprijed!

— Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini —

BIJELI PLAŠT

I.

I plameno srce što u nama sanja
o proljeću bijelom
na suncu vrelom,
o sestro mladosti moje,
sve jednom u plašt želi uviti bijeli.
Pa sanje moje, sanje samo nisu
o igri nasmijanog vala
i o svemu onom što donose dani
pjesmom uprošćenom jako,
sa tajnom nijemom od jutra do mraka.
Nas misô k Bogu ravnim drumom vodi
i svjetlost prolama se nepoznata ona,
što nam svemu u bijelomu svijetu
dade tajnu neku i posvetu svêtu.

Pa sanje moje, sanje samo nisu
o našem jedinom Sutra,
jer gore one ko i moja duša,
da izgorene molitvom opet rode
pred vratima tajnim
Tvoga za me skrivenoga duha.

II.

Dušu svoju kad bi tebi darovati mogla,
te bi tako bez sanje, nade,
onda bi ti u labirint zanesenog duha
kradom došla,
ko i pjesma zvona o dobroti Boga
u praznike lijepe djetinjstva Tvoga.

Ton Smerdel.

DVORSKA LUDA

Dižu se kule — zidovi stari
Ponosnog kraljevskog dvora.
Po njima mjesec s neba krvari
I gustim granama bora.

Lahor je mekan; lišće se njiše;
Jezerom svija se trska.
Vodoskok hladan nekuda tiše
Sićušne kapljice prska.

Dvorane skupe pune su sjaja:
Svilene haljine šušte.
Uzdah sa željom tajno se spaja
I svijetla crvena pljušte.

A vani, vani, kraj vode kleči
Strvena dvorska budala.
Slomljene duše — skoro bez riječi.
U ruci joj sličica mala.

Jezerom voda tiho treperi...
Iz nje se utvara vine:
A luda krikne: «kćeri, o kćeri!«
I padne na dno dubine...

Voda se za njom nemirna sklopi
I mir je zavladao svuda...
Tko da se brine, što se utopi
Slomljena kraljevska luda?!

Zagreb, 5. V. 1928.

Vl. Z. N. Dolar.

O, KAKO JE DIVNO . . .

O kako je divno
Proljetno veče,
Kad blijedi mjesec
Nebom se šeće...
I vjetrić njiše
Vršike jablana,
Sve tiše i tiše!...

O kako je divno,
U proljetno veče
Sjesti na klupu
Pod jablane vite!
U sanjarenje
Uvući se meko
I poći mišlju:
Daleko, daleko...

Zagreb.

A. B. — P.

Josip Zidarić:

SOCIJALNE I STALIŠKE PRILIKE U HRVATA

(Svršetak.)

Naša hrvatska mala buržoazija nije mogla imati takvih ciljeva. Ona je relativno veoma siromašna. Do sebe ne drži mnogo. Nema osobitoga staleškoga ponosa. Zadovoljna je, ako može djecu iškolati i načiniti od njih činovnike. Njezina je stručna izobrazba malena, gotovo nije nikakva. Ona još ni danas ne razumije, koliko su ekonomski i kapitalistički interesi bili znamenit faktor, kad se je spremao svjetski rat. Danas primjerice mnoštvo naših malograđana ne razumije, kakva bi za nas mogla nastati pogibao, ako talijanski kapitalizam stane širiti u nas svoju moć. Ja sam primjerice čuo ovu misao: »Ako se stanu k nama seliti talijanski radnici bit će dobro. Što budu zaslužili, to će ovdje i trošiti. Dakle će i naša trgovina i obrt imati od toga koristi. K tome su Dalmatinci lijenčine. Oni puste ženu, neka radi i neka se muči, dok oni planduju«. Čini se, da je to opće mišljenje u sjevernim hrvatskim krajevima. Tome su mnogo krive nesnosne političke prilike prošlih godina. Onda se je Dalmacija smatrala za leglo svakojakih terorističkih hipernacionalističkih pokreta i organizacija.

Mala nerazvita hrvatska buržoazija nema ni toliko svijesti ni obrazovanosti, da bi mogla vidjeti pogibao od tuđega imperijalizma i kapitalizma, a kamo li da sanja o svojoj kapitalističkoj i imperijalističkoj ekspanziji prema drugim zemljama.

U nas se kapitalistička ekspanzija širi prema seljaštvu i to isključivo prema seljaštvu, jer se nikamo drugamo ni ne može širiti. Drugim riječima, nerazvita hrvatska buržoazija životari na taj način, što posuđuje seljaku novac uz lihavrske kamate, a radi tako ili javno preko banaka i štedionica ili potajice u seoskoj i malovaroškoj lihvi. Mali hrvatski trgovci znadu samo jednu trgovačku mudrost. Tvrde, da je roba dobra i prve vrste, kad ne vrijedi ništa. Seljaku se nekada prodavalo »paklić« duhana za tri jajeta, dok je paklić duhana bio po 3 krajcara, a tri su se jajeta prodavala za kojih 6 krajcara. Naši »grajzleri« i mali trgovci ne mogu konkurirati židovskim trgovcima. Oni su gdjekada kupovali robu od židovskih srednjih trgovaca i prodavali su robu samo uz nešto skuplju cijenu u svome dućanu.

U Zagrebu primjerice kanda se veoma lako dade opaziti, koji je dućan židovski, a koji pripada malomu trgovcu Hrvatu katoliku, makar i ne vidjeli prezimena nad ulaznim vratima na tabli firme. Hrvati kao da nemaju spoljašnih uvjeta, da budu trgovci. U židovskome dućanu susretljivi su, dok Hrvat zna biti veoma grub. Ako kupite malo robe, a platite primjerice stodinarkom, onda bez razloga prigovara, da nema sitnih novaca. Ako ga zamolite usput, da vam sitniš izmijeni u papirni novac, opet se tuži, da ne zna, kuda bi sa sitnišem, jer ga toliko ima. Uopće dobivate dojam, da hrvatski mali trgovac nije naviknuo trgovati s obrazovanim ljudima, već samo s neukim svijetom, koji ne zna pravo, što kupuje. On možda ni sam ne zna kakovu je robu nabavio.

U sjevernim hrvatskim stranama, najjače ekonomski stoje u malovaroškom svijetu kao trgovci i mali industrijalci Židovi i pohrvaćeni ili napola pohrvaćeni tuđinci, a poglavito pohrvaćeni ili napola pohrvaćeni Nijemci. Ta

seoba i asimilacija Nijemaca u našim gradićima vrši se sasvim tiho, da ljudi o tome ni ne misle. Doduše to je karakteristična pojava za sredniu Evropu. Nijemci pomalo dolaze u gradove češke, poljske, slovačke, madžarske, slovenske i sjeverne talijanske. Tu se rastepu kao pojedinci medu stranim stanovnicima i veoma brzo gube i svoju nacionalnu svijest i tradiciju i zaboravljaju na to, otkuda su potekli. Asimiliraju se s onim narodom, medu koji su došli. Oni osnivaju male trgovačke, ekonomske i industrijalne pothvate, povežu se ženidbenim vezama s drugom imućnom buržoazijom i povećavaju snagu građanskome staležu. Ali budući da su ti ljudi potekli od druge rase s drugačijim temperamentom, drugim prirođenim dobrim i lošim psihološkim stranama, oni povećavaju jaz izmedu grada i sela.

Dakako da mi katolici ne smijemo biti takvi ekskluzivisti, koji bi u hipernacionalističkom zanosu mrzili sve druge narode i naprosto htjeli spriječiti svaki kontakt s ljudima drugoga roda i jezika. I mnogi znameniti hrvatski ljudi bijahu njemačkoga podrijetla od starine. Primjerice Strossmayerovi su se stari doselili iz Linza (u Gornjoj Austriji). Ljudevit Gaj bijaše podrijetlom erdeljski Nijemac. Stanku Vrazu, za kojega ne znamo, bi li ga ubrojili medu Slovence ili medu Hrvate, bijaše pravo ime Jakob Fraas, kako vele. Medu Ilircima bijaše Zagorac Pavao Stoos. Historik Pavao Ritter Vitezović potjecao je starinom od praplemstva Alzacije.

Pa uzmimo iz hrvatskoga katoličkoga pokreta kao primjer dra Rudolfa Eckerta.

Ali treba paziti i na te pojave. Ako se stranci pomalo i asimiliraju, ipak ostanu gdjekada kao kakva zasebna klasa, koja sačinjava gotovo novu državu usred druge države. Naročito je zlo, ako domaći narod strada poradi političkih prilika. Tuđincu je svejedno, tko vlada zemljom. On se veže o režim i nastoji, kako bi nesnosne političke prilike izrabio u svoju korist. K tome oni k nama dolaze kao »Kulturträgeri«. Nepravedno preziru Hrvate [die dummen Kroboten« = budalasti Hrvati, »das kroatische Gesindel« = hrvatski smet«, »die kroatische Bagage«. Vele da nas je imenom »Bagage« (bagaž) nazvao Horthy, kad je čuo, da je g. Radić kapitulirao s republikom]. Tuđinci ne shvaćaju one strašne historičke tragedije, koju proživljavaju Hrvati počevši od onoga vremena, otkad su došli na teritorij od Drave do mora

Stranci ne postaju doduše danas medu Hrvatima lako mnogostruki milijunaši, ali stiču lijepe profite. Imajući kuće i mala imanja, dobru hranu, odjeću i obuću, dosta novaca, da školaju djecu i da se osiguraju za starost, oni su jedini neovisni stalež sjevernih hrvatskih strana, gdje je danas centar hrvatstva. Oni nas preziru indirektno, jer im je nemio i mrzak hrvatski puk, što potječe od kmetova, plemenitaša i graničara, mrski su im i potomci propalih malih hrvatskih plemića. Njima je prema tome antipatično ono pravo staro hrvatstvo, što se stoljećima patilo u ovoj zemlji.

Ti mali tuđinski buržuji ponajviše nemaju osobite izobrazbe, ali poznaju navade i običaje, što ih vide u odličnijih gradanskih poluaristokratskih i aristokratskih slojeva stranih kulturnih krajeva. Oni primjerice znaju, kako se fino gospodski jede, koja jela kuhaju gospoda, kako se servira čaj. Znadu, koje fraze treba govoriti, kad pozivaš drugoga na ručak, užinu ili večeru. Oni imaju bolje pokućstvo i nabavljaju sebi svakojaka manja tehnička kućna pomagala i oruda, na koja drugi ne mogu misliti. Oni nekako s milostivim

prezirom gledaju na hrvatsku malogradansku masu, kojoj je za ručak glavna hrana komadić kruha s kakvim rijetkim varivom, što se mora jesti žlicom, a ne može se jesti vilicom.

Ovdje u sjevernim hrvatskim krajevima živi niz ljudi u poboljim ili osrednjim ekonomskim prilikama, a drže, da se vrhunac izobrazbe postigne, ako upoznaš sve spoljašnje formalnosti i trice zapadnoevropske civilizacije. Takvim životom živi velik dio t. zv. »boljega društva« i to su hrvatski »die oberen zehn Tausend« (»gornjih deset tisuća«).

Tko je naučio sve formalnosti, taj ima pravo, da se smatra kao fini gospodin. Svakojakim vanjskim razlikama nastoji u nas mnogo ljudi, da ne bude nimalo nalik na »proste kumeke i kumice«. A ipak, kad bi svi seljaci naučili te gospodske navade i običaje, opet bi gospoda pronašla nove formalnosti, samo da ne budu jednaki s »prostim mužima«. Dakle se upravo traži i stvara umjetna razlika izmedu puka i »kaputaša«.

O pravoj izobrazbi teško je govoriti u takvu milieu-u. To kao da i nema duševnih potreba. Muškarcima je dosta, ako se dokopaju kakve visokoškolske ili akademske diplome ili svjedodžbe. Onda mogu svakome dokazati, da oni nijesu tkogod, već su inteligentni i veoma izobraženi ljudi. Kad je posljednja svjedodžba u džepu, onda znadu sve. Odsada više ne trebaju učiti niti se brinuti za izobrazbu, već mogu spavati. Još samo imaju smisla, da raspravljaju o visokoj politici, a pri tome govore tako, kao da su prostudirali sve tajne diplomatske dokumente svih evropskih ministarstava spoljašnjih poslova. Ženski svijet čita masu svakojakih romana, za koje se veli, da pripadaju zabavnoj ili modernoj lektiri. Kanda se najviše čitaju ona djela, koja su na indeksu zabranjenih knjiga primjerice djela Balzacova, Stendhalova, Murgerova, djela Pierre Loti-a, Starijega i Mladega, djela Anatola France-a, Emila Zole i t. d., a da i ne spominjemo djela nekih novijih pisaca, o kojima se govori mnogo, a već naslovi njihovih knjiga pokazuju, da spadaju u pornografiju.

Praksa najbolje pokazuje, kako je krivo mišljenje, da se iz takvih djela stiče izobrazba. Kad bi tako bilo, onda bismo morali u našem malogradanskom svijetu opaziti, da ljudi ili ženska mladež, koja najviše čita spomenuta djela, ima bar jači pojam o stranom svijetu, o problemima, koji taru strani svijet. Ali ne vidimo ni traga tome. Kanda misle, da je sav preostali svijet nekakav »Schlaraffenland«, gdje se živi u sjaju i raskoši i gdje nitko nema drugoga posla, već da se zabavlja. Dakako da su tome krivi i pisci, koji biraju svoje sujet-e iz svijeta gospodskih rasipnika, moralnih propalica ili opisuju najgadnije moralne kaljuže.

Da se nije u nas Hrvata marilo za domaću književnost, bit će razlog i u tome, što zapravo u posljednjih 30 godina naši pisci kao da i nijesu pisali o našim ljudima i našem životu. Kuda li je samo zašla »Hrvatska Moderna«?

Vjerski se je život u malogradanskom svijetu razvodnio. Naročito prijeti pogibao, da se ne izgubi mlada generacija. Pokvarene knjige su veoma strašan neprijatelj. Preko njih se širi medu malogradane ponajprije moralna labilnost, a zatim praktični materijalizam. Starija generacija kanda se ne brine, da se zaustavi to zlo. Doduše, Bogu hvala, crkve nijesu prazne u nedjelju. Još nije prekinuta veza s religioznim životom. Ali se može zamjeriti starijoj generaciji malogradanstva, da ne pazi dosta na mladež. Što se tiče naime muške omladine, prepuštaju joj se slobodne ruke. Što se tiče ženske omladine,

obično nastoje roditelji, da paze na poštenje i čast svojih kćeri, ali su nekršćanski nemilosrdni prema drugim djevojkama. Kanda je i tu nastala nemilosrdna poganska borba za život. Mjesto sa žalosti, oni s veseljem govore o tom, kako je danas ženski svijet pokvaren. Dobivate dojam, kao da bi htjeli istaknuti vrijednost svoje ženske djece, a pokuditi svu drugu. Kako se starija generacija nije boljševizirala s obzirom na pitanje ženidbe i braka, oni žele i svojoj ženskoj djeci sretan brak. Ali pri tom rade tako, kao da bi svojima htjeli osigurati sreću uništivši mogućnost sreće kod drugih. Kanda ne bi ni htjeli, da se štogod poduzme, čime bi se uništavao nemoral. Onda ne bi bilo o čemu pripovijedati i ogovarati druge ili ih klevetati.

Kad se pokupe sve negativne strane našega malograđanskoga svijeta, izađe crna slika. Ali nije posvuda crna. Ima i među našim malograđanima ljudi dobra i plemenita srca. I tudinci vidjevši malo više svijeta gdjekada susreću studenta ili siromašnoga intelektualca s više poštivanja negoli domaći svijet. Najposlije i malograđanski stalež jest neka donekle zdrava osrednjost između proletarijata i kapitalista. U predašnja su vremena »purgari« mogli živjeti prilično sretno i zadovoljno. No savršenstva nema među ljudskim uredbama.

Mi treba da pogledamo, kakvo je doista to staleško stanje, i da pomognemo uklanjati negativne strane.

EPILOG.

Ja sam pjevô u toploj samoći
i gledao, kako tiho suton spušta
čisti osmijeh iznad čistih duša,
i osjećao sive plime noći.

Ja sam pjevô u toploj samoći,
slušao slatke ditirambe tica
i nosio radost kao spomen
jednom davno nasmijana lica...

Ja sam pjevô vrh tananih žica
s čeznućem nekim s opustjelog
druma,
ljuljalo me sunce kao majka
sve u rosnoj zipci mirisavih šuma —

A sad trpim od tamnih saznanja
što mi dušu pune nemirom u noći.
Dok se mjesec siplje po hvojama
granja.
Oh, kako je tužno živjet u samoći!

Mostar. ***Šaravanja.***

NOTTURNO.

Svud tišina kućom vlada n'jema
I san tihi, što zaklapa oči,
Samo mačak, što u kutu dr'jema
Šušne katkad u pô tamne noći.

Ure tuku na seoskom satu.
Mi brojimo... Ponoć gluha tuče.
Plašimo se, jer u tome satu
Crna mora po selu se vuče.

Ja i braco drhćemo od toga,
Pa pokrivač mećemo po glavi
I molimo skupa tiho Boga,
Da nas teška mora ne zadavi.

Nešto šušne... srce jače bije...
Mi mislimo: k nama evo hiti,
Da nas guši, te sirote dvije
Šapućemo: Ti nas, Bože, štiti.
— — — — — —
Dok san vlada i ponoćni sati...

Split. ***Pripalski.***

Ton Smerdel:

INSTRUKCIJA

I.

Kako je studentu Petru bilo teško, kad je odlazio po treći put na studije, kad se iz sunčanih krajeva mora vozio prema unutrašnjosti pun neizvjesnosti, straha i podrugljivog smijeha prema sebi i drugima. Nije znao što mu donose dani u onim blatnim predjelima, gdje tako malo ima sunca, gdje mu je sve tude, a duša mlada. Tamo je morao da ode sa dušom punom sunca, sa zadnjim pjevom cvrčka na borovoj grani, koji mu je još šumio u ušima. Docnije se bojao, da mu ga netko ne ukrade, da se ona krasna pjesma svjetlosti i vode ne izgubi, da ne ode kao leptir sa dlana? Koliko mu je snova i želja, nada i misli izgrađenih teškom mukom najednom nestalo pri prvoj oluji, koja u mladosti ruši, ruši. — — —

Ali je misao i vjeru u Boga nosio u svojim sanjama, pa je i među ljudima kojima polazi po treći put tražio jedino duh istine, puteve dobrote. Tražio je, tražio dugo, a nije našao ništa drugo osim smijeha u njihovim očima, koji je nastajao poradi ljepote ne Boga, nego ovoga svijeta. Tako vam je nekako bio čudovat taj student Petar, koji je vjerovao da se među ljudima mora da nađu izabrani, jer će samo oni uspjeti, oni će mu pomoći.

Vozio se dugo, a kad je poslije dva dana trucanja po željeznici prispio u grad carski, grad sa bezbrojnim minaretima, doksatima, baštama punim jorgovana i zumbula bilo je i lišće već opalo! Bila je već jesen sa svim svojim tmurnim bojama pa je i on kao i mnoge mlade duše osjećao nostalgiju za suncem, očajavao i mislio da se cijeli svijet vrti oko njegove boli, da svi moraju znati kako je njemu teško, da je sam. Pa znate li što je učinio, on je plakao, mnogo je plakao i ronio suze, ne one iz oka, nego je plakao pravim, istinskim suzama duše.

Ipak je jednog sunčanog dana zagrlio u svojim sanjama cijeli svijet, kad je poslije teško probdivene noći u molitvi, u brizi za hljebac, na koncu sve ostavio Njemu, kad mu se sutradan jedno siromašno dijete, dok je polazio na prvo predavanje, slatko nasmijalo. Ono ga je posramilo, pa premda ga nije više susreo, pokušavao je da zahvali Onomu koji djecu najviše voli. — — —

Taj vam je student previše vjerovao drugima, nije mogao da moljaka, on je povjerovao lako, kad bi mu prijatelj obećao pomoć, kad bi mu govorili o lijepom sutra tješeći ga: »Samo, brate dragi, ti radi i sve će dobro biti!« Tako je bilo i toga dana. — —

Pa onda kad je plakao, jer mu poznanici nisu ispunili obećanje on se je kleo da im više neće povjerovati. Uvjeravao je samog sebe da će biti stvarniji. Nije mogao, bolje nije umio. Mladost mu je bila satkana iz srebrnih niti nade, koja je češće u njegovoj duši pjevala zanosnije nego li jorgovan u aprilu, a tajinstvenije nego li ruža u maju. U njemu je katkada sve treptalo molitvom onog silnog sunca na moru.

Student je Petar živio od neke matematike, bolje jednog njezinog dijela: geometrije fantazije po kojoj je uređivao svoje financije, po kojoj je jeo svoj nasušni hljebac. Trebalo mu je pripaziti na svaki dinar. Savjest ga je pekla, ako je o podne pojeo dinar više ili popušio jednu cigaretu više. Morao je da računa, da se priuči na ekonomiju, a to nije znao, nije imao za matematiku nikad dara, jer ga je novac, kad ga je imao pekao u džepu, htio je da ga dađe

nekomu, da ga podijeli svima po malo i gazdarici za stan, i gostioničaru za jelo i knjižaru za novine i knjige, a za trafiku nije ostajalo ništa!

Pokušavao je da uredi svoje račune, a onda bi se oni zbrkali u onoj stvarnoj matematici brojeva, jer je bio zaboravio od pustog filozofiranja i da broji, sabire i oduzimlje. Bio je uvjeren da će cijelog života i onako samo plaćati, a da nigda neće primiti nešto iznenada. Ovo iznenada bila je klasna lutrija za koju je već mnogo lijepih desetica dinara potrošio, pa mu je uvijek u novinama poslije vučenja izlazio neki broj koji je bio samo za dva, tri ili jedan manje od onoga koji je izvlačio deset, sto ili pola milijona dinara. I ovo što je broj bio manji kao da ga je uvjeravalo da će se jednog dana i njegov kobni broj izvući. Taj njegov broj 20.115! Taj je broj imao neki automobil, koji ga je lane za malo pogazio, a on bijednik misleći da je jednom našao srećan broj počeo je da igra s tim brojem. Samo je još neka oznaka bila uz onaj broj na automobilu, koje nije na srećki bilo!

Nadao se u ovogodišnje vučenje, ali je trebalo čekati; strpljivo prokuburiti zimu, proljeće i dočekati ljeto. Ovu je sanju naš student ostavio za ljeto, jer je računao da ljeti ima najviše vremena da putuje, da kupuje knjige i da misli o prvoj svojoj tiskanoj knjizi. — —.

II.

— Nego što ću sutra da jedem Ivo? Prvi je davno prošao, a gostioničar me nekako kiselo služi. Sram me je više. Gadi mi se on i njegova hrana. Vidiš, on diže kuću s našim studentskim parama i kupuje prvorazredno pokućstvo. Jevrejin ti je to!

— Umiri se! Jedi dok možeš i koliko možeš. Neka te i policiji javi! Mi smo tu, svi ćemo ga napustiti, ako ti štogod zamjeri. — — Tako ga je uvjeravao njegov drug Ivo, koji je imao cijelu školu u svom stanu, imao je mnogo instrukcija, pa je za to i bogato živio. Ivo je bio regulator mode na fakultetu, njegova je riječ bila uvijek najstvarnija, njemu su svi zavidjeli, ali su ga se mnogi i bojali. Nije htio da ponudi i Petru jednu instrukciju. Bio je lakom i škrt, a i zavidan na Petra, jer se bojao da mu ne sruši ugled kod đaka. Mnogo se se je pričalo tiho o tom gospodinu Ivi, koji se je lijepo oblačio, zaradivao krasne pare, a malo u glavi imao.

Tog istog dana poslije podne dok je Petar šetao s nekim svojim drugom i sentimentalno govorio o potrebi menze opazio ih je iz slastičarnice Ivo, pa ih pozvao. Bio je u društvu s nekom namazanom gospođicom. Uđoše. A Ivo da bi ih ponizio i kaznio njihovu lakomost nije ih ni predstavio onoj gospođici, a još manje počastio. Sjedoše, pa stanu da blenu jedan u drugoga. Rumenili su se, dok je Ivo s njima onako uz put razgovarao. Na koncu se Ivo okrene prema Petru:

— Našao sam ti instrukciju. Bićeš dobro plaćen. Obezbijeđen si! Eto! to sam ti htio da rečem. Za tebe, Simo, vidjeću još. Ustrpi se! Možete da odete!

Odoše posramljeni. I jedan i drugi i čudili su se što su mogli da dopuste, da ih ovakov drug onako ponizi. I neki oficiri su se za njima smijali. Oboje su se bunili, ali hljebac nije dao da mu pljunu u ono napudrano lice, koje je mnoge već toliko puta ponizilo.

Kad se je Simo rastajao s Petrom pogledao ga je tužno kao da mu zavidi. Te večeri Petar je bio neobično veseo, kako i ne bi? Cijelu godinu podučavaće sina bogatog tvorničara! Večerao je slasnije nego li obično, kupio

nekoliko novina i ostao na račun bogate instrukcije bez ciglog dinara. Nije mogao ni da spava, jer je već vidio na sebi novi zimski kaput sa crnim krznom. Onako, kratki kaput kakov on odavna promatra u izlogu zimske robe. Zatim bi bilo potrebno da kupi neku kraću enciklopediju, da se i na neku stranu reviju preplati, jer će se inače u ovoj sredini potpuno ukiseliti. Da trebalo bi i nekoliko košulja, ovratnika, finijih čarapa, pa i cipele! dabome plitke cipele, jer ih još nije navukao na svoje noge. One carrè, one ću da kupim, otmenije su! A dugovi, dugovi! još od lanjske godine ima neki dug! To ga je najednom smelo, te je morao da iznova započme građenje svojih kula u zraku.

— Pa to je neki mali dug! Povratiću novac odmah, još prvog mjeseca, i stvar je likvidirana. — — Da, zimski kaput, cipele — — pa se sjeti da nema nego jedan par hlača, koje će se skoro poderati. — Da i jedan par hlača! Dobro — dobro to je sve suma od 1500 dinara. Toliko mogu da zaslužim. Nego, ne bi morao da pušim! Zbilja sutra ću da se odviknem!

Već je bio umoran od pustih kombinacija, najednom ga je san svladao, pa je u snu vidio kako on student Petar šeta po snijegu u toplom krznenom kaputu sa dobrim cipelama i zimskim hlačama. Upravo je otišao da se gruda, pa kad ga je neko iznenada udario smrznutom grudom u sljepočice najednom se je trgnuo, protro oči i osjetio leden, koja je strujala kroz poluotvoreni prozor. Vani je sipila sitna jesenja kiša. Sve su ulice bile blatne. Spavao je više nego obično, a tijelo mu je bilo umorno, u glavi mu je šumilo, sljepočice su ga bolile. Pogleda se u ogledalu i zbilja na desnoj sljepočici opazi modricu.

— To sam se o onu prokletu stranu kreveta udario! Koliko sam puta već rekao gazdarici da izravna onu stranu. Uh, da je odnese — — — Eto! psujem, a imam li pravo na to, kad joj još nisam ni za prošli mjesec platio?

— — — — — — — — — — — —

Na ručku, pomislite, kako se Petar iznenadio, kad mu je Ivo rekao:

— Strpi se još malo. Onaj gospodin misli da uzme instruktora istom od Nove godine! Sa svim tim obratiću se nekom drugomu. Naći ću ja tebi, dragi Petre, drugu instrukciju!

Petru umalo da nije zalogaj zapao u grlu, ali se pribrao i hladno zahvalio svomu kolegi. Mislio je cijelo poslije podne:

— Ode i kaput, odoše cipele i knjige! Neću više da mu vjerujem! Škrt je! Neću! — sam ću da potražim! Naći ću i ja! — — tako se Petar odušev-ljavao, ali nije imao jakosti da prosi, crvenio je i suviše. —

Drugog je dana saznao, da je sam Ivo preuzeo ovu dobru plaćenu instrukciju. Bilo mu je nešto potrebno od Petra, pa da mu se dodvori polaskao mu. Znao je Ivo kako treba sa ljudima živjeti!

A navečer, kad je prošao korzom dotrkao mu je i Simo:

— Znaš, Petre, jutros mi oba nastavnika matematike na obim gimnazijama poslali po nekoliko đaka. Sad je spašena situacija!

Petar mu se samo gorko nasmije i ispriča priču o svojoj nesuđenoj instrukciji. Sima ga je žalio. Bio bi mu pomogao, htio je, ali Petar nije mogao da predaje matematiku.

Drugog dana, kad ga je Ivo molio da mu nešto prevede sa latinskoga nije mogao da ga odbije, nadajući se da će mu još zbilja pomoći. — Nije mogao da mu istinu rekne u oči, jer je Ivo sve spretno znao da smaže s nekoliko dobrih cigareta i sa malo našminkanih riječi.

III.

I Uskrs e prošao, a naš Petar skoro ispijena lica jedva je čekao da položi ispit, pa da ode na one nasmijane žale, da pogleda u oči svoje majke, pa da mu barem jednog dana bude lijepo; onako na suncu, onako kako on sanja i želi.

Sutra je posljednje vučenje! Moguće će još sutra da izade taj broj? — Pa ovog sam proljeća našao na šetnji i grančicu djeteline sa četiri listića, znači da sam sretan!

Opet počne da razreduje svoje hiljade, da ih dijeli drugima i sebi, roditeljima i siromasima.

— Otiću u Italiju! Nakupovaću se knjiga, a do godine mogu i u Njemačku!

Od silnog oduševljenja nije mogao da ostane u sobi, već je izašao na ulicu, tamo je u hodanju malo po malo bivao smireniji i hladniji prema onom što je gradio na novcu. Koliko je puta tako umišljao da je bogat, da ima auto, mnogo odijela, da putuje! I knjiga da ima! Knjiga! Novine da izdaje; ne reviju! Koliko je puta u ludo potrošio mnogo lijepih sati upijajući se u svojim sanjama.

A sutradan glavni zgoditak dobio je neki činovnik iz Beograda!

Student Petar, kad je poslije nekoliko dana poljubio svoju majku i kad je ponovno ugledao one crkvice, čemprese, paone i borove zaboravio je na svoje milijone, vidio je oko sebe jedino staru pjesmu običnog života u kojemu jedino duh može da zadovolji, vidio je svoju majku koja je mirna, jer samo na Nebo misli! — — —

Naš student Petar slušajući cvrčka na obali nije se više sjećao napornih instrukcija, jer je bio uvjeren da će sebi i drugima biti smiješan, kad ne bude više vjerovao ljudima, kad mora da pada, da bi opet ustao i kad mora da plače na snijegu i magli, da bi mogao ovako sa cvrčkom na obali pjevati Onomu, koji nam daje sitne boli ko simbole svojih krvavih žrtava. — — —

I tog mu je ljeta cvrčak na crnoj smrči najzvučnije uz tihe majštrale sricao stihove o vječnom traženju duha i istine, — — — dobrote i pravde. — — A žedni su mnogi toga!

PJESMA DUŠE.

Kroz sanje maglenih misli
Na dušu mi pao teški kam
I traži svjetlosti Božije plam.

Gospode!
Željno Te duša očekuje moja.
Da tananom rukom istočiš na me
Bisere velike moći,

Gospode!
Podaj mi djelak milosti svoje,
Da mogu
Pjevati pjesmu
I služiti Tebi Gospode!

Široki Brijeg. *I. Kutleša.*

PJESMA O PROLJEĆU.

S daleka proljeće toplo
k nama tiho koraca,
prozeblim vrbama nosi
Pune dlanove maca.

Otisci vide se poljem,
kud su mu prošle stope,
a jutros se još za mraka
na gole vrbe pope.

pa ih nakiti macama
i lišćem do vrhunca,
da su se rano u osvit
snebivale zrake sunca.

Zagreb. *Stj. Hrastovec.*

L U Č

GLASILO HRV. KAT. NAR. ĐAŠTVA

UREDILI:

BOGDAN IVO stud. rer. com.
Dr. PODOLŠAK STJEPAN
ŠARAC STANKO stud. iur.

GOD. XXIII. *ZAGREB* *ŠK. G. 1927-28.*

SADRŽAJ

ČLANCI

Bakšić dr., Stj.: Krist Krali (VII. 201—203).
Buturac Josip: Bogoslovi i hrvatski katpokret (IV. 108—114)
Crnkovački Pero: Sv. Toma — naš naučitelj (VI. 171—175). — Ateist (VIII. 270 276). — Brat vitez (VIII. 277—278).
Grgec Petar: Značenje »Domagoja« (II. 34 —39).
Koprić dr. Ivo: Koje zvanje da odaberem: Liječnik (V. 152—154).
Kržanić dr. Fra K.: Poglavlje o modernom čovjeku (VII. 205—207).
Lončar dr. Pavao: Apologetsko značenje Lurda (III. 71—73). — Lurd pred sudištem znanosti i vjere (V. 139—143). — Racijonalisti i Uskrsnuće Kristovo (VII. 213—216).
Marković dr. Ljubomir: Za ovu godinu (I. 1—2). — Današnja omladina u Engleskoj (I. 8—11 i IV. 119—123). — Za školu i život (I. 14—16). — Što nam je najprvo (II. 33—34). — Koje zvanje da odaberem: Profesor (III. 84—85). — Značenje Liginih tečajeva (VIII. 233—234).
Mikulić c. Rudolf: Koje zvanje da odaberem: Redovnik (IV. 116—118).
Metzger Marica: Žena i socijalno pitanje (III. 86—90).
Nuk dr. Vilim: Duhovske misli katoličkih đaka (VIII. 266—267).
Pallua Emil: Papinska enciklika o jedinstvu vjere (IV. 115—116). — Papa Pijo IX. (VII. 211—213).
Pećnjak K.: Koje zvanje da odaberem: Svećenik (VI. 182—185).
Perović o. Bonifacije: Orijentacija katoličkoga daštva (I. 12—14 i VII. 178—181). Iz života njemačkih katolika (VIII. 268—270).
Podolšak dr. Stjepan: Agostino Gemelli (II. 48—50). — Suton velikih misli (IV. 105—107). — Intelektualni rad našeg daštva (V. 137—138).
Sentinella Frano: Pankršćanski pokret (VIII. 242—243).
S. J. † Dr. Ivan Merz (234—235).
Šarac Stanko: Dr. Janez Ev. Krek (II. 40—42).
Sćetinec dr. Juraj: Organizam ili mehanizam (I. 3—6). — Domagojski pokret (III. 66—69). — Naš socijalni poziv (VI. 169 —171).
Šimić M.: Jubilej Hrvatske Straže (VIII. 243—245).
Ujević M.: Književno stvaranje (VIII. 285 —288).
Zidarić Josip: Naša inteligencija i njezin birokratizam (II. 44—48. i III. 77—81). — Naš malograđanski stalež (V. 148—152. i VIII. 248—249 i 279—281).

BELETRISTIKA U PROZI:

Dolar Vladimir: Malisorova osveta (VIII. 236—240).
Gracijan: Iz zbirke: Moje uspomene (II. 42—43 i XII. 81—82).
Lendić I. J.: Meditacija o krizantemi (III. 69—70). — Povenuli cvijetovi (V. 144—146).
Smerdel Ton: Inštrukcija (VIII. 283—285).
Šenda Antun: Kad lišće pada (III. 74—76). — Čovjek, koji se nije stidio Boga (VII. 208—209).
Valery Granje (VII. 209).

PJESME

Dobrila Srećko: Ljudi bez hljeba (IV. 118).
Dolar Vladimir: Pjesma o ciganкama (III. 83). — Iz zbirke: Noćne ruže (IV. 114). — Večernja pjesma (IV. 123). — U bolesti (VI. 181). — Slutnja (VI. 181). — Pogreb (VI. 186). — Dvorska luda (VIII. 278).
Gyarmati August: Molitva (III. 76).
Horvat Ivo: Osmijeh sunca (II. 39).
Hrastovec Stjepan: Sveta noć (III. 82). — Dvije noćne pjesme (IV. 118). — Sanje (V. 143).
Lendić I. J. U očekivanju (I. 11). — Iz triptihona o mome srcu (VI. 186). — Tri proljetne elegije (VI. 204).
Marković A. Jovan: Na ruševinama (V. 185). — Na Ohridskom jezeru (VIII. 269).
Matekalo Ante: Uskrs u ruskoi krčmi (VIII. 241).
Mery: Danas (VIII. 250).
Milkić Nevenko: Moj život (VII. 245).
Paulić Antun: Hosana (V. 154). — Majčine ruke (VIII. 250).
Parčina Ante: Groblje (III. 85). — Čeznuće (VIII. 250).
Pecotić: Rad (VII. 218).
Pripalski: Sirotani (VII. 218). — U crkvi (VIII. 245). — Notturno (VIII. 282).
Seljak R.: Prolieće (VIII. 250).
Smerdel Ton: Katedrala (VI. 176—177 i VIII. 246—247). — Bijeli plašt (VIII. 278).
Smiljka: U samoći (V. 154).
† **Sudeta Đuro:** Vjetrovi plavi (I. 7).
Sumić I. B.: Iza povratka. — Smireni tonovi (VII. 217).
Šaravanja: Večernja elegija (VII. 217). — Epilog (VIII. 282).
Šenda Antun: Prosjak u hramu noći (II. 51). — Božić (III. 65). — Dva večernja soneta (V. 147). — Dva mala soneta (V. 147).
Vrana Vladimir: Zimska slika (VI. 175). — Rad (VII. 218). — Dva svijeta (VIII. 250).
Wan-Denis: Svu noć sjala (VIII. 245).
Zorkov Vojko: Potoku. — Laste (VII. 217).
Zorić M. B.: Tihi orači (I. 16).

FEUILLETON.

Andrić dr. Josip: Đaci i roman (VI. 188—190). —
B. I.: Splitski sastanak (I. 17—23). — Katolička književnost i literarni smjerovi (VI. 190—192).
Draganović K.: Međunarodni akademski misijski kongres u Poznanju (II. 52—54).
Pertinax: Policija i teologija.
P. S.: Zajednički domagojski sastanci.
Sentinella Frano: Život talijanske akademske omladine (VI. 187—188). — Misli Ernesta Hello (VIII. 251—252).
Ujević M.: Manzoni (III. 91—92). — O Hipolytu Taineu (VII. 219—222).
Zaninović Sibe: Ćirilometodska ideja (V. 154—157).
— Iz pisama Đure Sudete. (III. 92—95). — Za naš ferijalni tečaj.

KNJIGE I ČASOPISI.

B. I.: Hrvatska Prosvjeta (I. 25—26). — Jubilarni broj »Euharistijskog glasnika« (I. 26.). — Dr. Velimir Deželić: »Sofiju odabra (III. 95—96).
Grgec Petar: Ivo Horvat: Pječi Srca (VII. 222—223). — Godišniak »Selo i grad«.
—In—: Jedan dokaz bratske ljubavi (VI. 106).
—M.: Hrvatska Mladica (VIII. 253—254).
M. Lj.: Štefa Jurkić: Legenda u bojama i druge priče i pripovijetke (I. 24). — Petar Grgec: Gospodin Rafo (I. 24.). — Dr. fra K. Eterović: Fra Filip Grabovac (I. 24—25). — Đački List (I. 26.). — Les caracteres de ce temps (III. 97). — Reneé Zeller: Henri Suso (IV. 125—127). — Josip Strzygowski, Starohrvatska umjetnost (V. 158). — L. Bertrand, Sainte Therese (V. 158—159).
Matičević Božo: »Mladost« (V. 159—160).
Oberški dr. J.: Dr. Rudolf Vimer: Isus Krist (I. 25).
Perović o. Bonifacij: Ogenj (V. 160—161).
P. S.: Dr. Velimir Deželić, sin: Sofiju odabra (II. 54). — Dr. Fran Binički: Ivan Hrvaćanin (VI. 192—193).
Šenda Antun: Ilija Jakovljević: Hercegovke (II. 55—56). — Ervin Puter: Pjesme (II. 56—57).
Tijan Pavao: Uz knjigu Frana Mažuranića: »Od zore do mraka« (VIII. 252—253).
— U spomen Đure Sudete (II. 58). — Mali molitvenik (II. 58). — Isusovci u Hrvatskoj (IV. 127). — Euharistijski glasnik. — 25-godišnjica jedne župe. — Đački Vjesnik. — F. Bulić: Sv. Venancije.

SREDNJOŠKOLSKI LISTOVI.

B. I.: »Žar« (V. 161) — »Cvijet« — Visoko (VI. 196—197). — »Ruža« Široki Brijeg (VII. 230—231). — »Nada« (VII. 231). — »Travničko Smilje« (VIII. 261—263).
—r—: »Travničko Smilje« (V. 161—162).
— «Zumbuli» br. 1. i 2. God. V. (V. 131—132). — »Nada« Br. 1. God. IV. (IV. 132). — Nove edicije naših književnika (VI. 197).

ĐAČKA POZORNICA.

B. S.: Đačke priredbe u Splitu (VIII. 257—259).

KAZALIŠTE I UMJETNOST.

Alfirević Stjepan: Brat Franjo Asiški, film (IV. 129—130). — Posmrtna izložba Ferde Kovačevića (IV. 130—131). — Jedna moderna izložba (VI. 195). — Izložba udruženja grafičkih umjetnika (VI. 195—196). — Jan Toorop (VII. 224—225).
Andreis: Andrea Chenier (III. 97—98). — Posljednji glazbeni noviteti u kazalištu (IV. 129). — Ivo Tijardović (VI. 197). — Dubravka (VII. 225). — Franz Schubert (VII. 226). — Svečana izvedba Dvoržakova »Requiema« (VII. 226). — Prve izvedbe gudalačkih kvarteta (VII. 226—227). — Glazbeni noviteti u kazalištu (VIII. 256—257). — Puccini: Turandot (VIII).
B. I.: Kosor: »Pomirenje« (I. 27). — »Medvjedgradska kraljica« (I. 27—28). — Dvije izložbe (I. 28—29). — Izložba Viktora Šipeka (III. 99). — Francisco de Goya y Lucientes (VIII. 255—256. — Posljednje domaće premijere (VIII). — XXV. Proljetni salon (VIII).
Kokot Ivan: Oratorij o sv. Ćirilu i Metodiju (IV. 128—129).
Krleža F. J.: Đuro Dimović: Sv. Ignjatije (VI. 194—195).
M. Lj.: Albrecht Dürer (VI. 193).

Ujević M.: Izložba prof. Auera (III. 98—99).

Senko: František Langer: Periferija (II. 57—58). — Jerome K. Jerome: Fanny i njena rodbina (II. 58).

Tijan Pavao: Krleža: »U agoniji« (VIII. 254—255).

IZ ĐAČKOG SVIJETA«.

Broj 1. VII. kongres »Pax Romanae«. — Kongres slovačkog katoličkog đaštva. — Kongres češkoga katoličkog đaštva. — Misijski kongres poljskih akademičara.

Broj 2. Š. S.: Sa zagrebačkog sveučilišta (II. 60). — Učestvovanje »Domagoja« u J. A. P. Društvu. — Iz »Domagoja«. — Glavna skupština JKĐAD Sv. Ćirila i Metoda u Beogradu. — Novi bogoslovski sekretar JKĐ Lige. — Proslava »Đačkog dana«. — Naše slike. — Novi članovi »Kreka« u Pragu.

Broj 3. Zorić J.: Proslava 1100 godišnjice rođenja sv. Ćirila u Beogradu. — Iz Domagoja. — Zbor Duhovne mladeži zagrebačke. — Bogoslovi u Čehoslovačkoj.

Broj 4. I. B.: Proslava đačkog dana u Zagrebu (IV. 132—134). — »Đački Vijesnik«. — Kako rade američki katolički studenti. — Studentski dom u Beogradu. — Incident s belgij. stud. domom u Parizu. — Lijep uspjeh bogoslova č. g. Buturca. — Za našu književnost. — K slikama u ovom broju.

Broj 5. S. P.: Razvitak organizacije katoličkih studenata u Velikoj Britaniji. — S. P.: Oxford najstariji kulturni centar Engleske.

Broj 6. nema ove rubrike.

Broj 7. Kongres francuskih katoličkih akademičara. — Duhovne vježbe zagrebačkog akademskog Domagoja. — Novi odbor JKĐ Lige. — Akademska potporna društva na zagrebačkom sveučilištu.

Broj 8. Pedesetgodišnjica književnog društva bogoslova u Olomucu. — Katoličke univerze u Chileu. — Katoličke omladinske organizacije u Francuskoj.

Broj 9—10: Katolička univerza u Milanu. — Jedan jubilej u Slovačkoj. — Katoličke univerze.

BILJEŠKE:

Broj 1.: Franjevačka proslava u Sarajevu. — Euharistijski kongres u Partugalu. — Socijalni tjedan u Lublinu. — Socijalni tjedan u Nancy-u. — Katolički dan njemačkih katolika u Dortmundu. — Odlični posjet. — Otišao u svećenike. — Jedna desetgodišnjica. — Promocija. — Šta smo. — Naša oprema. — Naše slike.

Broj 2.: Stjepan Alfirević: III. kongres kat. belgijske omladine u Liežu. — VII. katolička socijalna sedmica u Belgiji. — Proslava blagdana Krista kralja u Belgiji. — Umro dr. L. Polić.

Broj 3.: Numerus clausus u Madžarskoj. — Pokret »Action Francais« šizmatičan. — 1000-godišnjica sv. Vaclava u Čehoslovačkoj. — Na patriotsko djelo. — Na proslavi Krekove smrti u Pragu. — Kongres kršćanskih crkava u Lausani. — Kongres katoličke austrijske omladine.

Broj 4. nema ove rubrike.

Broj 5.: F. J. Krleža: Vladimr Mažuranić. — F. J. K.: Oton Župančić. — Blasko-Ibanez. — Najnovija Meštrovićeva djela. — Predstavnički sastanak JKĐ Lige.

Broj 6.: Josip Brunšmid o sedamdesetgodišnjici. — Rădnički kolegij na sveučilištu u Oxfordu. — Zbližење anglikanske i pravoslavne crkve. — Protestantska propaganda u Srednjoj Evropi. — Đačke priredbe.

Broj 7.: Uz stogodišnjicu rođenja Henrika Ibsena. — Uz naše slike.

Broj 8.: Grad i otok Korčula. — I. Kokot: Papini dobrovolzci.

Broj 9—10: Borba za ideale.

UMJETNIK I NJEGOVO DJELO

(Ulomak studije „Književna nauka i život"*)

Za filozofe tvrde, da su vječno nezadovoljni sa svojim izrazom. Vele, da ima mnogo neizrečenih i neizrecivih ideja, koje ni najbolji dialektik i majstor riječi, s dubinom ponora i visinom nebeskog plavetila, ne može izreći. Njihova su djela, kažu, kukavan i jadan odbljesak njihovih ideja. I, začudo, pisci razvoja ljudske misli taj fakat dovoljno uvažavaju; štaviše, prave se čitave rekonstrukcije, da se bolje objasne njihove ideje. S rijetkom požrtvovnošću i ljubavlju prekapaju se spisi i daje im se jasnije i razumljivije osvijetljenje.

Mora se odati pošta svim onim marnim trudbenicima, koji na tako ganutljiv način traže i one stvari, kojih u spisima zapravo nema ili su tek nedovoljno natuknute i nabačene. Primjer Fridriha Ničea dokazuje kako komentatori šire »slavu« pojedinog pisca. Od čovjeka, koji je, doista, imao mnogo verva i mnogo pokvarenih nerva, alj malo sredjenih i jakih ideja koje bi održale objektivnu kritiku, načinilo se protagonistu modernog mislioca: nekog modernog Atlanta, koji je na svojim grešnim ledjima ponio patnje, stradanja, želje, ideje, nazore i osjećaje modernog čovjeka. Medjutim, promatrači jedne druge ljudske djelatnosti, mnogo složenije i mnogo profinjenije, nemaju toliko osjećaja za svoje — žrtve. Promatrači umjetničkih djela često puta ne uzimlju u obzir osnovni snošaj izmedju objektiviziranog umjetničkog doživljaja i samog doživljaja. A ipak, ako je igdje sredstvo ekspresije nedovoljno, ako je igdje manjkavo, to je bez sumnje baš kod umjetnika.

Specifična je karakteristika umjetničkog oblikovanja, plastičnost. Pomoću nje evocira se kod promatrača uživljavanje; pomoću nje umjetnik stvara predodžbe, slike, daje ugodjaj, razvija ideje, stvara ljepotu. (Ovaj izraz nije doduše ispravan, kako je u svojoj studiji o Rodinu dobro opazio Maria Rainer Rilke, ali ga uzimljemo u onom običnom, vulgarnom značenju). Medjutim, tu je ranjava peta umjetničkog oblikovanja. Jedan primjer će najbolje označiti tu slabost. Umjetnik treba da izrazi jedan teži duševni poremećaj, lomljavinu unutrašnjosti, kad sve u duši grca i hoće, da se prelije. Uzmimo slučaj, da je taj umjetnik-pjesnik. Bio jezik ne znam kako bogat, a pisac na dohvatu najljepših riječi i najjačih izraza; vladao on s najtananijim finesama; ušao u najdublju dubinu značenja: sve mu to neće koristiti, da dade i čitaču adekvatnu sliku, dojam, kakav je on imao. Njegovo promatranje duševnosti izvjesnog čovjeka ili svoje, završeno je u jednom jedinom, završnom aktu i dojam je cjelokupan. Medjutim, kad nastoji, da to prenese i na čitača, mora se, jadnik, služiti narativnim sredstvima, opisivati, što no riječ na dugo i na široko, upotrebljavati pomoćne izraze, zaobilaziti i nastojati, da pomoću hrpe riječi, koja svaka za se ima posebno i vlastito značenje, dade dojam, koji će biti odraz njegova gledanja. Pri tome mora paziti i na harmoniju i proporciju što mu također oteščava posao. I razumije se, da će dati blijedu sjenku onoga, što je on osjećao. Jakost dojma, njegova naročita boja, vlastite osebine, intenzivnost — sve će to biti u pozadini. Jedino je drama u sretnijem položaju. Ona ima načina, pomoću igre, da dade riječima život i zaobljenu interpretaciju, tako da iluzija gledaoca bude, barem donekle, slična gledanju auktora.

Nije bolje ni s drugim vrstama. Slikarstvo, na pr., mora računati samo s vizuelnim efektom. Ona se služi srestvom izražavanja, koje ima samo statič-

*) Ovaj je članak u vezi s člancima, koje je autor objavio u »Luči« 1926. i 1927.

no značenje, dok je svaki doživljaj dinamičan, uprkos toga, što se nama pokazuje u završnoj formi. Mješanje svijetla i sjene, titranje s bojama, podavanje naročitih raspoloženja ima, bez sumnje, neke osebine, koje gledaoca prenaša u snov slikara, ali su ta sredstva tako nedovoljna, da, kod najpopularnije umjetnosti, kao što je slikarstvo, glavni se dojam toliko puta izgubi, da se uopće ne dodje do onog, što je slikar htio podati.

Ta činjenica je često puta »publici« nepoznata; medjutim oni, koji se bave bilo kojom granom umjetnosti, osjećaju i te kako gorko tu pojavu. Zato je nerijetko umjetnik prilično apatičan na mišljenje kritike; zato je on sam najoštriji kritik svoga djela i najbolje opaža njegove manjkavosti. Kad koji umjetnik promatra svoje djelo, redovito opaža kako je ono daleko (pa i ona djela, koje je kritika proglasila za prvorazredna) od onoga, što je u sebi nosio i što je htio reći. Opaža s toliko jasnog gledanja slabosti ljudskih sredstava za izražavanje: nijedna riječ, nijedna boja, nijedan ton nije tako jak i toliko obuhvatan, da bi mogao dati i približno njegove osjećaje i snove.

Tajna većeg i manjeg uspjeha kod umjetničkih djela često puta ne stoji do jakosti doživljavanja već do sposobnosti nalaženja što adekvatnijeg izraza.

Istina, ima jedna stara riječ, da nije pjesnik samo onaj, tko piše stihove. To je i naš Fran Mažuranić negdje napisao; poznato je, takodjer, da se tom mišljenju približio i talijanski estetik, Benedetto Croce. Bez sumnje, ova mišljenja nisu bez osnove: ima mnogo onih koji nisu nikada napisali nijednu riječ ili potegli slikarskom paletom. Nikad im ne pade na pamet, da napišu nekoliko nota, a u svojo su duši proživjeli neobično veliku skalu najintenzivnijih i dotjeranih doživljaja. U običnom govoru, osobama, koje su pretežno osjećajnog života redovito se govori, da su pjesničke nature. I, bez sumnje, ima mnogo ljudi, kojima nije palo na pamet da napišu ijedan stih, a imadu dublji i intenzivniji život nego mnogi proglašeni pjesnik. U čemu je, dakle, specifikum prave poezije, dotično umjetničkog djela? Ono, što rekoh napred. Ima neka snaga, koju nisu nikada ljudi točno definirali i kojoj nisu pronašli zakone: ona je tako složena i tako s druge strane odredjena, da su i oni pokusi koji su pravljeni u svrhu točnog odredjenja biti sposobnosti oblikovanja, ostali redovito bez uspjeha. Može se jedino odrediti njeno značenje, zakone postanka i razvitka, stupanj i draž. Pojava, koju vidimo kod električne struje obnavlja se i kod pitanja karakteristika sposobnosti oblikovanja. Medjutim, zakoni po kojima se ta sposobnost objavljuje poznati su: oni su predmet raznih prouka o umjetničkim vrstama i često ih, doduše, pogana ruka takne, ali nisu bez značenja, niti se smije prema njima suvereno postupati. Teška je riječ, ali je točna, da ima i u oblikovanju mnogo zanatstva, i nije nikakvo olimpijsko poniženje, da se to zanatstvo prouči i da se nauči. Svako sredstvo oblikovanja, bilo plastično ili glasovno, ima svoju dinamiku, svoj ton i svoju relaciju prema običnom načinu izražavanja. Umjetnik, kome je do jakosti njegova djela nastojat će, da prouči i da postigne najveće savršenstvo u jakosti izraza, do koga stoji i uspjeh umjetnine. Praktično govoreći, naša mladja generacija, koja se zanima književnim pitanjima i koja misli, da jednoga dana literarno stvara, mora nastojati da njeno sredstvo izražavanja bude što adekvatnije, što jače i što uspješnije. Jezik je i onako slabašno sredstvo za umjetničko stvaranje: on, istina, ima neke odlike pred bojom ili pred kiparskim materijalom, barem što se tiče složenosti, trajanja i razvijanja radnje i dogadjaja, ali zato nemą one vizuelne sposobnosti, koja bi čitaču dala plastične slike, završnu formu i odredjen oblik. Treba neobično mnogo »titranja« riječi, da se tako izrazim, da se postigne slika, odredjena, izgradjena,

tečna, shvatljiva, jasna, bez nakaznosti i bez onih običnih palitivnih sredstava, kojima se služe žongleri riječi. Jednostavnost umjetničkih linija ima nenadknadive prednosti pred razbašurenim nagomilavanjem riječi i do umjetnika (pisca) je, da svoju ličnost izgradi u tom smjeru, da unutranjim zrenjem značenja riječi postigne barem onaj minimum izražajne sposobnosti — toliko koliko je potrebno, da svoje snove, svoju unutarnjst prenese pred čitača.

Učenje jezika (u širem značenju: poznavanje dinamike pojedine riječi, fraza, oblika, katkada i neobičnih riječi) je prvi imperativ za mladoga pisca. Njegov jezik mora biti gibak: mora biti podašan za najtananije pokrete, za najdublja osjećanja, za najtamnije porive, za uzavrela čuvstva, za najsloženije misli, za najveće uspone. On mora biti majstor riječi: ne mora biti, kao što mnogi misle, neki naročiti puritanac, koji će paziti, da mu jezik ostane čist »kao riblje oko«. On će u nuždi stvoriti riječ, bez obzira, da li će mu koji gramatik prigovoriti ili ne, čuvajući se, dabome, pri tome rabotanju svih nastranosti i svih neukusnosti, ali neprestano pazeći, da mu jezik bude svjež, neotrcan, bujan, jak i, nada sve, ličan. Umjetnik, književnik, koji ne stvori svoj jezik, onaj svoj posebni način nizanja riječi, sklapanja veza, nijansiranja, taj se izvrgava pogibelji, da njegova djela budu preobična, bez jakosti i bez originalnosti. Slab znalac jezika teško da će ikada, i uz jače osjećajne i oblikovne sposobnosti, postići vidniji uspjeh.

A opet, postigao neznam kakav način izražavanja, ostat će svaki umjetnik, ako ima i najmanje sposobnosti sudjenja o samom sebi, nezadovoljan. Nigdje nije veća razlika od onoga, što se hoće kazati i onoga, što se kaže, kao kod umjetnika.

Otuda ono vječno kopkanje samoga sebe i onaj magloviti zaokretaj i traganje za novim. Otuda i trajno obnavljanje. Amplituda umjetnikovih traganja i doživljavanja je široka, ali je zato i bolna. Nezadovoljstvo sa samim sobom — to je karakteristika umjenika. Publika će možda aplaudirati njegovom djelu. Naćiće se koji marljivi kopač, koji će podignuti stogove kritika, prikaza, ocjena i hvaljenja njegova djela, ali će on ostati — nezadovoljan. Kad bi se ovdje istrglo izreke svih jačih umjetnika o njihovim djelima, opazilo bi se kako je veliko nezadovoljstvo prema rečenome: iza onih riječi, boja, oblika, tonova, ostalo je toliko nerečenoga, onoga, što se sakrilo, tako da je zapravo djelo izašlo kao neka blijeda krpa, torzo djela, koje je umjetnik nosio u sebi.

Pa dok je pojedina umjetnina često radost i zadovoljstvo za publiku, dotle je ono za umjetnika bol, razočaranje, neka stvar, koju nerado gledamo, uspomene dragog mrtvaca, koji se s nama rastao, a da nam nije rekao nijednu dragu riječ. Ono je blijedi osnov jarkih doživljaja: takva je sudba svih onih, koji su u sebi osjetili potrebu oblikovanja i prenašanja. Medjutim, za razvitak čovječje misli, ta je činjenica od presudnog značenja: njoj imamo zahvaliti ono grčevito traganje za novim vidicima i novim oblicima. Ona pokreće ono vječno svjetlucanje čovječjeg mozga i čovječjeg srca da ugrabi jedan dašak ljepote i misli. Najtananiji opažači ljudske slabosti, gluposti, padanja i dizanja donose nam baš radi ovog večnog nezadovoljstva ljudsku tragediju, njegovu peripetiju i težnju za višim u novim oblicima, u novim osvjetljenjima. I radi toga svjetlucanja duha, radi onih nepreglednih draži razvijanja neka je naša hvala nestašici izraza: kad bi neko mogao ugrabiti rukama i najzadnju riječ, boju, oblik, umjetnost bi prestala živjeti i nestalo bi tri četvrtine ljepote na svijetu.

M. Ujević.

PROLJETNI TRIPTIH

I. MOLITVA PRED IKONOM.

Tužne su suze majčice moje,
jer ona u noći plače
nad upalim očima,
nad žutim licem,
djeteta svoga . . .

Pred ikonom Madone svete
pucketa lumin i tinja,
a ona suzi i jeca
i ruku sklopljenih moli
Mariju majku boli . . .

Na nebu gase se zvijezde
bježeći jedna drugoj
u noći sivoj i dugoj.
Niz lice njeno se liju,
suze, ah suze teške,
dok oči bolnog joj zlata
o nečem u daljini sniju . . .

II. U SJENI BOROVA . . .

Borovi šumili su vitki
i pjevali proljetnu pjesmu
o cvatu liljana bijelih
i crvenim ružama, što će
u jesen da svenu . . .

Sjećali me oni
snivanih sanja mladosti bijele,
kada sam sitno bio dijete,
koje se smiješilo svemu
veselo, veselo bez bolesne sjete . . .
A sada te sanje
žute i blijede ko lišće ruža,
kad dode bolesna jesen . . .

I ja sam plakao, plakao
za tim sanjama, što blijede
u sjeni borova vitkih,
a granje nada mnom žuto
brujeć me sjećalo, da ću
svakoga dana plakati skoro
teško,
preteško . . .

III. O VELIKOJ MOLITVI.

Noć me povela tiha
iz bučnih ulica grada
u sobu, gdje lunim titra.

I ja sam grlio propelo
i molio za se i za majku,
za tatu u dalekom kraju,
za ljude dobre i zle . . .
— Ah, moje je malo
molilo srce za sve,
što živi i trpi . . .

Leptir je ugasio lumin
ko dušu nenadana smrt,
koja je imala još mnogo, mnogo
snova bijelih da sanja . . .
Na oči moje san se spustio tihi,
i ja sam sanjao, kako
Anđeo mira silazi k nama
sve tiho, polako . . .

Split. *M. Meštrović.*

JA VOLIM . . .

Ja volim, kad iz svakog virne kuta
jedan nov život ko da s neba pane,
u zraku oblak kad od čuda stane
i gleda, kako plaho preko puta

krade se rano proljeće u šumu
i nosi u nju mirisa i boja . . .
Volim kad prsnu pupoljci iz hvoja
i kor se ptica raspjeva na humu.

Ko tihe dane to sve tako volim
i ko večeri, suton mlaki suri,
što osluškuje, kako noć se žuri

proplancima i drumovima golim,
da stiša žamor osviježenih šuma
i koncert ptica onih tamo — s huma.

Zagreb. *Stj. Hrastovec.*

UMIRANJE DUGA.

Umiru male duge
i otimlju suze nevine
i uzdisaje bolne;
otimlju — sve mi otimlju:
poljane, drume i dvore,
domovinu, ljubav i pjesmu
i slatkih sanjâ more . . .

Umiru male duge
i zvukove sa sobom nose . . .
a kad ih odnesu i pomru tamo,
da spomen ostave samo,
zvijezde će se prosuti nebom
kô pčela bijeli roj . . .

Onda ću Te vidjeti,
gdje stupaš s mirom u ruci
u duboki ovaj dô . . .

Dođi, Gospode, oh dođi! —
Tebe zovu sužnjevi — puci;
Tebe zovu biserne suze
na mojoj ruci;
Tebe zove moj mali bol . . .

Šaravanja.

U SUTONU.

Jučer na umoru proljetnog dana
Dogarao plamen sunčanog žara,
A u meni rasla pjesma je stara
Drhtajem i zvukom srca protkana.

Iza gora žuri purpurna boja,
I suton, tiho čedo u samoći —
Da zemlju izruči kraljevstvu noći,
Tim jača bivala pjesma je moja.

Ritam joj drhtao tiho, duboko
Ljubavlju čistom ko anđela oko
Za pticu, cvijetak i svakog stvora.

A čežnja lagano tkala je tkivo
O svemu kako sam prečesto snivo:
O suncu, bojama i pjesmi mora.

Split. *Pripalski.*

NAŠI NAJMLAĐI

VEČE.

Tiha dolazi veče . . .
Posljednji zlatni trak
sunca odlazi, teče.
Hladni dolazi mrak . . .

Brojne po nebu jezdeć,
Na tihi morski kraj
noćas maljušne zv'jezde
bacaju carski sjaj.

Otok. *I. Brlek,* IV. gimn.

ZVUCI SVIBNJA.

Melodija zvona
Tihim ritmom pirnu
Mirisavom cv'jeću
Pelud dahom dirnu.

Meki akordi pjesme
Vanj veselo lete
Nose krošnjama cvjeću
Gospe pozdrave svete.

Gospina tišina
Plete se i pada
I u majskoj noći
Kraljuje, vlada.

Šir. Brijeg. *Bregovski,* IV. gimn.

FEUILLETON

ZA NAŠ FERIJALNI TEČAJ

PROGRAM LIGINIH FERIJALNIH TEČAJEVA NA BADIJI I U KORČULI.

Kako ovi tečajevi imadu da dadu u prvom redu upute i orijentaciju za praktični rad, to se formalni referati imaju smatrati samo okosnicom, na kojoj će se u intimnoj izmjeni misli svih učenika pod vodstvom predavača izgraditi faktična sadržina tečaja u njenom punom opsegu. Svaki dan održat će se s učesnicima u vezi sa svmisom po jedna ekshorta, koja će imati da naglasi glavne potrebe i smjernice našega duhovnog života. Nacrt za sistem ovih ekshorta izraditi će Ligin glavni duhovnik msgr. dr. S. Bakšić. Osnovni referati kao radna podloga sastanku jesu ovi: (za muški tečaj na Badiji): Naš život i rad u smislu Katoličke Akcije; Portreti iz naše prošlosti (nekoliko ličnosti, koje pokazuju markantne epohe u razvoju katoličkog pokreta kod nas i prikazuju njegov kontinuitet sa sadanjim stanjem Katoličke Akcije); Organizacija i rad »Mladih Junaka« (budući da je Sv. Vojska dobila potvrdu pravila, ima se poraditi na izgradnji ove odgojne organizacije, koja ima veliku praktičnu važnost za najmlade daštvo); Organizovanje i rad medu seoskom i radničkom omladinom (praktične smjernice socijalnog apostolata): Naša Liga i rad u njenim organizacijama (ovaj se referat ima osnivati na praktičnim iskustvima rada pojedinih organizacija; stoga će on nadovezati na izvještaje delegata svih organizacija; svako društvo neka stoga pripravi temeljit izvještaj o svom radu, nastojeći da prikaže naročito to, kakve su u dotičnom mjestu i ambijentu prilike za razvoj društva, i koju je granu rada u tom smislu društvo najbolje izradilo; nadalje neka svaka organizacija u izvještaju iznese i formalne svoje predloge glede rada u organizacijama, za koje bi željela, da se protegnu na sve Ligine organizacije. Predlozi se mogu ticati duhovnog života, ustrojstva samih društava (sekcija), te rada u pojedinim sekcijama: Život u društvima (razmatranja društvenog organizma i njegovih zadataka). Osim toga bit će obrazovane radne grupe, u kojima će se pod vodstvom stručnjaka u slobodnom razgovoru razviti nacrt za rad u pojedinim sekcijama društava); filosofsko-apologetskim, socijalnim, literarnim, narodno-obrambenim itd. Da se rad zasladi i odmorom (biti će ustupljeno odredeno vrijeme kupanju i sunčanju, a osim toga bit će vrlo dobro, ako drugovi, koji sviraju kakav lako prenosni instrumenat (violina, tambura, gitara itd.), ponesu glazbala sa sobom, da se odmor, naročito pod večer, može osvježiti pjevanjem i sviranjem. Na oči svakoga dana bit će četvrt do pol sata posvećeno maloj akademiji u spomen kojega od naših pokojnih katoličkih pjesnika: Dragana Augustina Duimušića, Kuzme Petkovića (Romana Tiecka), Isidora Poljaka, Đure Sudete, pa će zato sekretarijat u sporazumu s organizacijama prethodno uglaviti (prema učesnicima), tko će imati da nauči i uvježba recitaciju odnosno deklamaciju njihovih najljepših pjesama. Osim toga imati će prilike članovi pojedinih organizacija, da uklope u te akademije ponajbolje točke svojih ovogodišnjih priredaba (muzika, deklamacija, monolozi i dijalozi ozbiljni i šaljivi itd.), pa da se i drugi mogu njihovim uspjesima okoristiti. Organizacije, koje žele štogod ad hoc uvježbati i izvesti, treba da to što prije jave sekretarijatu. Za pjevanje crkvenih pjesama pod sv. misom i u drugim zgodama obrazovat će se pjevački zbor, koji će u svoj program uzeti i izvedbe nekojih svjetovnih pjesama, naročito onih, koje su nastale u našem pokretu (»Mrtva dika« od Kostelnika u kompoziciji Gostinčarovoj, te Poljakova »Tiho idu« u Žgančevoj kompoziciji). Bilo bi vrlo korisno, ako bi se uz tečaj mogla obrazovati i izložba đačkih umjetničkih radova (slika, skulptura, amaterskih fotografija i dr.), a uz ženski tečaj izložba ručnih radova (naročito u narodnom stilu) i to ne samo ženskih ručnih radova u užem smislu, nego i dekorativnih slikarija u nacrtima ili na predmetima itd. Bilo bi vrlo dobro, ako bi se izlagači prethodno javili sekretarijatu, da se može prema tome ravnati. Bude li ikako moguće,

uredit će se i izložba katoličke štampe, u prvom redu đačke, a po mogućnosti i ostale, da se ona što više popularizira medu daštvom. Nacrt za ženski tečaj u Korčuli sasvim je paralelan ovomu, samo što je mjesto četvrtog referata (o omladini) predviden referat o »Posestrimstvu« i radu posestrima u Katoličkoj Akciji; zatim mjesto posljednjeg referata (Život u društvima) referat o našem ženskom pokretu i njegovim potrebama. Tečajeve će voditi uz glavnoga duhovnika msgra. dra. Bakšića poznati predavači s naših dosadašnjih sastanaka, gg. dr. Petlić, Grgec, dr. Lj. Maraković, dr. Šćetinec i dr., uz suradnju stručnjaka za pojedine grane i iskusnih voda đačkih organizacija. Ništa od svega onoga, što je u programu, ne smije se shvatiti visoko i ukočeno; ide se zatim, da se razvije što toplija intimnost, koja odgovara užemu krugu i atmosferi tečaja, te da tečaj bude prava slika đačkog rada i specifično đačkog raspoloženja. »Umjetnički« radovi za izložbu neka budu dokumenti ne samo eventualnog faktičnog umjetničkog dara i vještine, nego i svih pokušaja, da se makar i »ekspresionistički«, u stilu đačkog humora, izraze naše umjetničke i organizatorne potrebe i dogodovštine. Tipovi i scene iz našeg vlastitog kruga u tu su svrhu dobro došli. Nadamo se, da će drugovi pravilno shvatiti ovo nekoliko riječi i da će nas razumjeti, kad reknemo: ne ćemo da dajemo mnogo obećanja, ali treba da svi nastojimo svim silama, da ovi tečajevi budu što potpunija ne manifestacija, nego dokumentacija našega rada i naše vrijednosti. U to ime: do videnja uz Božju pomoć!

RASPORED NA TEČAJU. Tečaj počinje u srijedu dne 25. srpnja. Učesnici će prema rasporedu, kojega objelodanjujemo na drugom mjestu već biti u gradu Korčuli na pet sati ujutro. Iskrcavanje i prevoz iz grada Korčule na Otok (Badiu), koji je par minuta udaljen od samoga grada, te smještanje tamo, potrajati će nešto duže, tako da predvidamo otvorenje tečaja svečanom Službom Božjom za 7 i pol sati, kada će se sazvati u pomoć Duha Svetoga.

Iza sv. Mise doručak.

8 i pol sati otvorenje tečaja i prvo predavanje: »Portreti iz naše prošlosti. Predaje prof. Petar Grgec.

Iza predavanja debata. Slobodno vrijeme za radne grupe, kupanje, ručak.

5 sati poslije podne: Za naš život i rad u smislu Katoličke Akcije. Predava dr. Matija Petlić, prof. theol.

Iza toga debata, slobodno vrijeme, molitva, večera, slobodno vrijeme, te spavanje.

Četvrtak, 26. srpnja.

7 sati ustajanje.

7 i pol sati: Sv. M.sa sa eksortom. Zatim zajutrak.

8 i pol sati: Organizacija i rad »Mladih Junaka«, predaje dr. Ljubomir Maraković.

5 sati poslije podne: »Život i rad u društvu«. Predaje dr. Juraj Šćetinec.

Poslije predavanja i izmedu predavanja slobodno vrijeme i sve kao i dan prije.

Petak 27. srpnja.

Ustajanje i sv. Misa, kao i dan prije.

8 i pol sati: »Naša Liga i rad u njenim organizacijama«. (Predavač jedan odbornik Lige). Zatim izvještaji o radu organizacija. Ovo se prema potrebi nastavlja i poslije podne. Pošto je predviden za debatu čitav niz govornika, program će biti potpuno ispunjen.

Subota, 28. srpnja.

8 i pol sati: »Organizacija i rad medu seljačkom omladinom«. Predavač još nije definitivno odreden.

Poslije podne:

Izvanredni predstavnički sastanak Jug. Kat. Đačke Lige.

1. Čitanje zapisnika.
2. Promjena pravila.
3. Primanje poslovnika.
4. Eventualija.

U nedjelju je ujutro svečani svršetak tečaja sa »Tebe Boga hvalimo«. Predvida se izlet u okolicu, razgledavanje grada i sl.

Ovo je shema samoga sastanka, koji će biti mnogo opširniji. Uglavnom će se provesti princip, da se svaki pojedinac okupira onim, što ga najviše zanima. Obligatna će bit samo ona glavna predavanja, dok će ostalo biti sve rasporedano prema sporazumu. Kako su ljeti dani vrlo dugi i kako će se tečaj držati na samotnom mjestu, te drugovi ne će imati u većoj mjeri prigode, da se izgube bilo gdje (kako se dešava na kongresima), biti će mnogo slobodnoga vremena, a ujedno će se provesti princip, da se mora iskoristiti vrijeme, kako se to najbolje može.

Sekretarijati će radi ostalih priredaba stupiti u kontakt sa organizacijama, koliko su na okupu, i sa pojedincima. Potrebno je, da se svi drugovi zamisle u koliko mogu doprinijeti uspjehu tih priredaba (izložbe, pjevanje, sviranje, akademije . . .). Ovo će ove godine biti pokušaji, ali je baš radi toga potrebno, da se u sve ovo uloži što više truda, jer baš ovogodišnjem uspjehu ovih priredaba ovisi, da li će se one održati i u budućnosti.

Za ženski tečaj bit će sličan raspored, jedino će se umetnuti predavanje o »Posestrimstvu«. Inače će detalji biti udešeni, kako to treba za specifično ženski tečaj.

JKĐ Liga je dobila više upita o mjestu sastanka. Mnogima je to nejasno, pak ćemo to ukratko razložiti o čemu se radi.

Muški tečaj održati će se na otoku Badiji. To je oveći otočić kraj grada Korčule, do kojega se dolazi čamcem za deset minuta. Tamo je velika franjevačka gimnazija sa samostanom.

Ženski tečaj će biti u samom gradu Korčuli. Tu je veliki zavod »Andela Čuvara« čč. ss. Dominikanki, uz koji je internat i građanska škola.

Dakle susretljivošću OO. franjevaca i časnih sestara uspjelo nam je naći vrlo zgodno mjesto, gdje će se omogućiti bez većega truda smještanje učesnika (ica), a ujedno će se omogućit paralelan tijek i razvoj obih tečajeva, sa istim predavačima uz jedan popust. Ovo su velike prednosti ovog mjesta, koje nije tako veliko, da bi se u njemu raspršili učesnici tečajeva, a ujedno nije ni tako skučeno prostorom, a da ne bi mogli i seniori i senoirke tamo održati svoje sastanke, koristeći se tako popustom, a ujedno se postizava živi kontakt sa daštvom uz lični saobraćaj, koji se ne može ničim drugim nadoknaditi.

Na sam tečaj će doći i veći broj akademičara i bogoslova. Upravo njihovo prisustvo uz ono brojnih seniora omogućuje nam, da na ovom tečaju provedemo sistem radnih grupa, jer će oni, kao jači i već dovoljno izgrađeni, da povedu čitav tečaj pravim putem.

Organizacije moraju povesti glavnu brigu, da svaka i najsiromašnija i najudaljenija bude zastupana. Svugdje će se naći nešto imućnijih pojedinaca, koji će uz eventualnu potporu organizacije moći prisustvovati tečaju.

Napokon danas su uvjeti za putovanje prilično povoljni, kako se to vidi iz članka u »Luči«. Uvjet za stan i hranu susretljivošću oo. franjevaca iznositi će dnevno 12 (dvanaest) dinara.

Arbiturijentima svraćamo na ovaj tečaj posebnu pažnju, jer danas se na naturalna putovanja spraskaju često upravo grdne pare, pak mislimo, da naši đaci mogu uvijek nešto uštediti i za svoj tečaj.

Osim toga, će im biti od velike koristi, ako upoznaju lično svoje buduće drugove na univerzi i seniore, sa kojima se često kao akademičari morati da sarađuju. Na taj će način na univerzu doći, kao pravi akademičari, steći će prijatelje i sve upute za studij, a neće im se događati kojekakove neprilike, koje tako rado upriliče stariji studenti, jedino radi toga, da se mogu zabavljati na račun »brucoša«.

Neka drugovi budu svijesni toga, da je ovaj tečaj od posebne važnosti, kao prvi svoje vrsti, te da u njega polažemo naročite nade, čim smo se radi njega odrekli manifestativnog kongresa, koji bi bez sumnje donio značajnih uspjeha, kao i svi dosadašnji.

PROMETNE VEZE ZA ĐAČKI TEČAJ NA KORČULI (BADIJI). Da uredimo što bolji način putovanja za đački tečaj, koji će se od 25.—29. jula ove godine održati na Korčuli i Badiji, donosimo ovdje kratak nacrt toga putovanja. Svima učesnicima se preporuča, da putuju, ako je ikako moguće u skupinama.

Iz Zagreba se polazi splitskim osobnim vozom u ponedjeljak, 25. VII. u 23.55 sati naveče. Do tog vremena moraju se naći u Zagrebu svi učesnici, koji će putovati preko Zagreba, dakle iz Vojvodine, Slavonije i Zagorja. Tomu vozu priključit će se učesnici iz Karlovca (u utorak, 24. VII. u 1.31 noću), iz Gospića (u utorak, 24. VII. 7.05 sati u jutro) i svi oni, koji se nalaze uz prugu Zagreb — Split. Dolazi se u Split u utorak oko 3 sata poslije podne.

U to vrijeme nalazit će se već u Splitu učesnici iz Bosne i Hercegovine. Oni naime polaze iz Sarajeva u ponedjeljak 23. VII. u 20.50 sati naveče. Do tog vremena treba da se nađu u Sarajevu svi učesnici iz Bosne, a tom vozu priključuju se učesnici iz Mostara (u utorak 24. VIII. u 4.19 sati ujutro) i u ostalim mjestima Hercegovine. Dolazak u Metković u utorak, 24. VII. u 6.10 sati u jutro. Iz Metkovića se polazi odmah 7 sati ujutro parobrodom za Split. Tiče se Makarske u 10.30 sati. Dolazak u Split u 13.30 popodne.

Drugovi u Splitu, udesit će, da učesnici budu što bolje dočekani. Svakako je potrebno, da se svi saberu oko 3 sata pred kolodvorom radi dočeka učesnika iz Zagreba. Iza toga biti će kratki odmor i šetnja po gradu. Sinjani treba da se nađu također već u utorak 23. VII. poslije podne u Splitu.

U 23.15 naveče polazi se zajednički preu parobrod, na kojem dolaze učesnici iz Hrv. Primorja i Sjeverne Dalmacije. Točno u pola noći polaze svi učesnici tim parobrodom na Korčulu. Dolazi se u Korčulu u srijedu u 5 sati u jutro.

Učesnici tečaja iz Hrv. Primorja (Sušaka, Senja) i Sjeverne Dalmacije (Rab — Preko — Šibenik) udesit će svoj put ovako: u utorak u 8.30 polazi parobrod iz Sušaka za Korčulu. Senjani će mu se priključiti u Crikvenici u 9.45 sati u jutro, a Rabljani u Rabu u 12.45 sati. Učesnici iz Preka i okolice moraju otići u Šibenik i tamo će sa Šibenčanima ukrcati se na taj brod u 19.30. Dolazak u Split u 23.15 sati naveče i onda se putuje za Korčulu, kako je već navedeno. Ovim parobrodom mogu putovati i učesnici iz Zagreba i Karlovca i svi oni, koji prolaze kroz Zagreb, ako iz Zagreba otputuju osobnim vozom u ponedjeljak, 23. VII. u 23 sati navečer ili noćnim brzim vozom, jer tada imaju priključak na parobrod.

Oni, koji žele iz Zagreba u Split putovati brzim vozom, polaze u utorak 24. VII. u 9 sati u jutro i dolaze u Split isti dan u 20 sat i 48 minuta, a onda slijedi ono, što je već spomenuto.

Upozoravaju se svi učesnici, koji će putovati vlakom, da se mogu vraćati samo onim putem, kojim su došli, jer inače popust ne će vrijediti.

Kotorani i Dubrovčani dolaze na Korčulu u utorak. Polaze naime iz Kotora u utorak putničko-teretnim parobrodom u 0.15 sati ujutro, zadržavaju se u Dubrovniku od 6—9 sati i dolaze u Korčulu u 15.15 sati poslije podne ili s brzim parobrodom polaze iz Kotora u utorak, 23. VII. u 3.45 ujutro, iz Dubrovnika u 8.30, a dolaze na Korčulu u 12.30 sati.

Ovdje donosimo i neke cijene putovanja za treći razred osobnih vozova i parobroda. Cijene su lanjske, a sada su nešto snižene, ali ipak ne znatno, jer najveće sniženje iznosi oko 3—4 dinara. Ove cijene važe za polazak i povratak.

Zagreb — Split 152 Dinara.
Križevci — Split 173 Dinara.
Koprivnica — Split 183 Dinara.
Bjelovar — Split 186 Dinara.
Varaždin — Split 190 Dinara.
Ogulin — Split 114 Dinara.
Karlovac — Split 125 Dinara.
Gospić — Split 76 Dinara.
Krapina — Split 173 Dinara.
Sisak — Split 169 Dinara.

Brod preko Zagreba — Split 224 Dinara.
Brod preko Sarajeva — Split 237 Dinara.
Vinkovci preko Zagreba — Split 271 Dinara.
Vinkovci preko Sarajeva — Split 245 Din.
Vukovar preko Zagreba — Split 271 Din.
Vukovar preko Sarajeva — Split 252 Din.
Osijek preko Zagreba — Split 249 Dinara.
Osijek preko Sarajeva — Split 285 Dinara.
Đakovo preko Zagreba — Split 242 Dinara.
Đakovo preko Sarajeva — Split 257 Din.
Beograd preko Zagreba — Split 304 Dinara.
Beograd preko Sarajeva — Split 320 Din.
Subotica preko Zagreba—Split 293 Dinara.

Doboj — Split 206 Dinara.
Zenica — Split 168 Dinara.
Tuzla — Split 231 Dinara.
Sarajevo — Split 140 Dinara.
Mostar — Split 85 Dinara.
Banjaluka — Split 228 Dinara.
Bihać — Split 222 Dinara.
Trebinje — Split 110 Dinara.
Travnik — Split 179 Dinara.
Makarska — Split 32 Dinara.
Split — Korčula 56 Dinara.
Sušak — Korčula 128 Dinara.
Senj — Korčula 120 Dinara.
Crikvenica — Korčula 126 Dinara.
Rab — Korčula 122 Dinara.
Šibenik — Korčula 96 Dinara.
Kotor — Korčula 82 Dinara.
Gruž — Korčula 50 Dinara.
Zagreb — Sušak 79 Dinara.

Na povratku je predviden jedan izlet u Veluluku, za koji ne će trebati posebno plaćati.

Upozoravaju se svi drugovi, koji kane učestvovati na đačkom tečaju, da paze na sve odredbe, koje će Liga i sekretarijat izdavati. Hranu do srijede (25. VII.) mora svatko ponijeti sa sobom.

Legitimacije za sastanak još ne možemo štampati, jer nijesmo još dobili rješenje ministarstva saobraćaja i Dubrovačke plovidbe za popust. Čim ta rješenja dodu, odmah ćemo legitimacije štampati i razašiljati. Potrebno je stoga, da nam svatko što prije javi svoju ferijalnu adresu, da mu se može legitimacija poslati. Tajnik.

Naši najmlađi. Urednik je zastupao mišljenje, da za naše srednjoškolske saradnike ne treba otvarati posebnu rubriku. To mišljenje zastupa i danas. Ali uza sve to u ovom broju mladi prijatelji »Luči« vide tu rubriku. To je zato, jer je urednik dobio saradnje, koju zbilja nije očekivao. To je saradnja naših vrijednih nižeškolaca. Za njih sam zbilja prisiljen otvoriti posebni kutić. To činim samo zato, da njihove pjesme ne odbijem, jer i one vrijede, ako se uvaži njihova mladost i još nevješto pero. Ostalima se može reći: Ti dragi, nemaš dara, ali njima to ne mogu reći, jer su još i preveć mladi, da bi se to moglo zaključiti. Zato, dok ne dobijemo za njih poseban list, donosimo u »Luči« kutić za naše najmlađe.

KNJIGE I ČASOPISI

GODIŠNJAK »SELO I GRAD«. Egolatrija je prilično raširena mana među piscima. Kod mnogih pjesama, pripovijesti, feljtona i eseja osjećamo, da njihov autor stavlja na oltar sebe i traži od nas, da mu se poklonimo. Robovi egolatrije ne pjevaju i ne raspravljaju radi drugih ljudi i radi ideala, nego radi sebe i jedino radi sebe. Ako traže od nas, da se veselimo s njima, mi vidimo, da je to stoga, što su oni lično doživjeli nešto, čime su zadovoljni. Ako nam žele sugerirati kakvu žalost, mi i tu osjećamo, da bi uzrok toj žalosti imao biti kakav događaj, u kojem su oni osobno povrijeđeni.

Zar dakle pjesnik i uopće pisac ne bi smio iznositi pred nas svoje osobne radosti i bolove, upitati će tkogod.

Kako ne? Toga prava ne može njemu nitko uskratiti. Nesamo da on smije, nego i mora iznositi pred nas doživljaje svoje duše. Naročito za pjesnika vrijedi pravilo, da on i ne može biti pjesnik bez najintenzivnijih subjektivnih doživljaja. Ne može se reći, da je zlo u tom, ako tkogod prikazuje svoj duševni život. Egolatriji robuje istom onaj, koji je sadržajem svojega duševnoga života učinio samo svoje najbliže osobne interese, a sve je drugo za nj dim i pljeva. Rob se egolatrije vlada tako, kao da je jedna nepravdica, koja je učinjena njemu, mnogo veća stvar nego radosti i stradanja cijeloga čovječanstva. On ne će da svoju darovitost dadne u službu Bogu i bližnjemu, nego bi bio spreman da za volju kakve svoje »intuicije« digne u lagum sav društveni poredak.

Ne smijemo nikada zaboraviti, da je pjesnički i naučni govor još uvijek samo govor, koji potpada pod iste društvene ćudoredne, vjerske i filozofske propise kao i govor u običnom životu. Ako zamjeravamo čovjeku, kojemu je u svakidašnjem razgovoru svaka druga riječ: ja, i koji osim svojih najbližih privatnih skrbi i zabava ne poznaje i ne priznaje ništa drugo na svijetu, onda moramo zamjeriti i pjesniku, koji govori samo o sebi, a tude ga radosti i patnje ni najmanje ne potresaju. Ako osuđujemo psovača, preljubnika, jugonicu, srdita čovjeka, očajnika i bezbožnika u običnom životu, moramo ga osuditi i u poučnoj ili pjesničkoj književnosti. Ne radi se samo o tom, da li tkogod govori plastično ili riječito, nego u prvom redu, da li on služi svojim bilo kakvim govorom štovanju Boga, ljubavi bližnjega, priznavanju istine i vršenju dobrote.

Pjesnici i uopće pisci, koji robuju egolatriji, imadu vrlo ograničen sadržaj za svoje stvaranje, pa zato redovito na koncu upadaju u monotoniju. Ne znajući, kako će se obnoviti, traže oni originalnost jedino u onom, što ima da bude i što jest sredstvo književnosti, to jest u jezičnoj formi. Besadržajna lutanja novijih književnika imadu svoj uzrok dobrim dijelom i u tom, što su mnogi ljudi s pjesničkim darom potpuno antisocijalna bića. Rimski pisac Tacit govori na jednom mjestu o nekim govornicima svojega vremena, koji nijesu obuhvaćali cjelokupne rimske kulture, pa su zato svoje govore »plesali«, samo da zapanje svoje slušaoce. I kod nas mnogi naučni pisci i pjesnici mrcvare jezik kao Kraljević Marko suhu drenovinu, a sve to samo zato, jer ne žive s cjelokupnim životom, pa u nestašici pjesničke inspiracije i krepke misli moraju svraćati na sebe pozornost praznom jezičnom akrobatikom.

Godišnjak »Selo i grad«, kojemu je materijalna strana potpuno osigurana, imao bi da obuhvati jedan dio novijega hrvatskoga katoličkoga stvaranja u zabavnoj i poučnoj književnosti. U njemu bi naši književnici imali priliku da se užive u zanimanja našega sela i grada i da prikažu u pjesmama, crticama, pripovijestima, satirama, poslanicama, opisima, feljtonima i esejističkim raspravama i drugim književnim vrstama, šta ljudi rade i o čem žive. Svejedno, da li su prilozi pisani klasički, impresionističkim ili ekspresionističkim načinom. Glavno je to, da ih i manje obrazovani čitaoci mogu razumjeti i uživati u njima. Budući da se rukopisi primaju do sredine srpnja, imat će i naši daci i stariji književnici vremena da pošalju uredništvu svoje priloge. Imamo i svojega ilustratora, koji će se starati, da godišnjak prema sredstvima bude i s grafičke strane što bolje opremljen. Najbolji će prilozi biti honorirani.

Događa se u životu, da više puta prolazimo kojim krajem i da kod toga ništa ne osjećamo. Ali najednom dođe nam u ruke djelo, u kojem je taj kraj prikazan s pjesničke ili s poučne strane. Ono, što je prije za nas bilo ukočeno i suhoparno, postaje najedamput puno života i zanimljivosti. Događa se u životu više puta i to, da prolazimo bez ikakva zanimanja pokraj pojedinog čovjeka ili čitave vrste ljudi. Ali onda dođe koji daroviti književnik, koji prikaže te ljude, i mi gledamo njihovu dušu te se čudimo, kako to, da nijesmo prije vidjeli njihove vrijednosti.

Velika je misao, da svi ljudi imadu svoje romane i svoju romantiku. Život svakoga čovjeka i svakoga zvanja postaje velik u spisima darovita književnika. Kad zavirimo malo u svoju dušu, u svoje težnje, borbe, razočaranja i uspjehe, čini nam se, da tu imade mnogo toga, što bi mogao upotrijebiti najnapetiji romanopisac, najpronicaviji psiholog, najsavjesniji znanstveni istraživač. A ni život drugih ljudi nije možda manje vrijedan i zanimljiv. Trebalo bi samo da nam tkogod otkrije dušu drugih osoba, i mi bismo bolje razumjeli i više ljubili cijelo čovječanstvo.

Silna je snaga, koja pokreće život na hrvatskim selima i u hrvatskim gradovima. Otkrijmo dušu i najdublje značenje tomu životu! Naučimo se gledati i shvaćati rad drugih! U djelima onih pisaca, koji robuju egolatriji, nalazimo kao posljednji ideal nekakvu Šlarafiju, u kojoj bi čovjek samo ljenčario i opijao se svim slastima života. Kršćanskom piscu može biti ideal jedino čovjek marljiva rada, čovjek bistra uma, čovjek vjere i Božje milosti. Za tim idealom ide hrvatsko selo i hrvatski grad. Lupanje čekića, zvrndanje kolovrata, šum tvorničkoga parnoga stroja, psikanje kose, zamah intelektualnog rada, izmjena proljeća, ljeta, jeseni i zime na našim brdinama, u našim ravnicama i na našem moru, molitve u našim crkvama, učenje u našim školama, pokora i zavjeti u našim prošteništima — sve nam to kazuje, kako je snažan ovaj život i kako je još snažnija težnja za vječnom srećom u gledanju Boga.

Ako barem jedan dio ovoga života bude prikazan u godišnjaku »Selo i grad«, moći ćemo se pohvaliti, da ne robujemo egolatriji, da ne pazimo samo na svoja osobna zanimanja, već da smo i u književnosti ljudi socijalnog osjećanja i ljubavi Boga i bližnjega.

Svi rukopisi neka se šalju na adresu: Zagreb, Trenkova ulica 1. II.

Petar Grgec.

CH. BALIĆ. LES COMMENTAIRES DE JEAN DUNS SCOT SUR LES QUATRE LIVRES DES SENTENS. Etudes historique et critique. (Bibl otheque de la Revue d' Historie ecclesiastique. Fasc. I.) Louvain, Bureause de la Revue, 40 rue de Namur. Fr. 75.

Da je skolastistika i u Duns Scotu kulminirala, danas svi priznaju. Da su njegova djela važna i za modernu filozofiju, vidimo u tom, što mnogi povjesnici u njima traže začetke moderne misli, i što se jaki mislioci, (kao Renouvier) na nj pozivlju.

Mi smo Hrvati odlučno uplivali na historiju skotizma. Konventualac Ferkić početkom XVII. vijeka definitivno uvjerava teologe i filozofe, da je Scot samo dva puta komentirao Lombarda. Nakon 300 godina drugi Hrvat, mladi fra Karlo Balić ne samo ruši to uvriježeno mišljenje, već ozbiljno ljulja sa sedam vjekova starim skotizmom kao vjernom interpretacijom Skotove misli.

Studirajući (od 1923.) na Louvain-skoj univerzi teologiju, nije mogao da se snađe u Skotu kakova imamo. Dakle njegova otkrića po engleskim, francuskim, njemačkim i austrijskim bibliotekama, nijesu slučaj već objektivirana intuicija.

Rezultate svojih istraživanja daje nam u ukusnoj, 360 str. debeloj knjizi. — Duns Skot je najmanje četiri puta komentirao Lombarda: treba razlikovati Ordinatio t. j. osnovno djelo Skotovo, njegove nadodatke na to osnovno djelo i nadodatke njegovih učenika, Reportatio autentičnu od neautentične, t. j. njegovo usmeno predavanje uhvaćeno od učenika, koji spisi imaju, a koji nemaju njegovu potvrdu; glavni i veći dio ovih elemenata tek po Baliću otkrit, još uvijek leži neizdan. Wadding-Vieès-ovo izdanje jest miješavina gornjih elemenata, dakle nekritični i labavi oslon skotizma.

Ovo su samo najzamaš.tiji zaključci, jer velika knjiga vrvi otkrićima. Tako je n. pr. dokazao fakat one dispute o Bezgrješnom Začeću, koju je dosadašnja kritika brojila u legende. Držalo se je da su borbe skotizma i drugih sistema započele oko 1380., a Balić dokazuje, da je Skot još živ imao dugu i žestoku opoziciju na Sorboni, i da je u tim borbama intervenirao God. de Fontaines.

Skot je umro vrlo mlad, jer se u njegovom tekstu nalazi po desetak neispisanih stranica. Ranu smrt svjedoči epigram spjevan na vijest o Skotovoj smrti. Balić ga je našao u Cantorbéry-u.

U dodatku su tiskani nekoji važniji odlomci iz otkritih rnuskripta. Balićevi rezultati jesu kako kaže Martin, porazni (déconcertante) za sve one, koji su, osobito u novije vrijeme htjeli interpretirati Skota. A jesu li osnovani? Osim velikog kritičkog aparata knjige, koju se ne može, veli Martin, čitati bez velike spreme i smionosti, dokazom su pohvalne kritike prvih revija i to što je louvainski fakultet stvorio posebnu biblioteku i na svoj trošak, kao prvi volum, izdao Balićevu knjigu.

Katolički učenjaci željno čekaju kritičko izdanje Skota. Radujemo se, da je solidan

temelj i jak zamah tomu dao naš zemljak, član našeg pokreta, bivši predsjednik »Milorana« u Makarskoj. F. F. B.

VLADIMIR NAZOR: PRIČE S OSTRVA, GRADA I PLANINE. Često se u nas tretiralo pitanje o stagnaciji naše književnosti. Rezultat tog tretiranja nije bio drugi, do li puste i žalosne konstatacije: nemamo književnika u zrelim godinama. Svi se književnici iscrpe u mladosti i izgube u nekorisnom buntu. Kasnije, kad se s pravom očekuju jaka i krepka djela, nemamo ništa. Cijele su literarne generacije besplodne u muževnim godinama. Zato je vrlo rijedak pojav u nas: krepak i plodan književnik u odmakloj dobi.

Pa ipak možemo da zabilježimo i taj veliki rariteť u našim književnim analima. Ove je godine M. H. izdala jedno dobro pjesničko djelo — »Priče« Vl. Nazora. Gotovo se i nema što drugo reći, nego ponoviti odlike poznatog pisca: plastika, svježina, stil i t. d.

Sve su te priče manje više iz života samoga Nazora. Počam od najmanjeg djetinjstva pa amo. Posve je naravno, da karakter priče nose tek one iz mladosti. Što su kasnije, to se više udaljuju i nalikuju na novele.

Nazor je ovdje iznio i nekoliko interesantnih tipova. Izgleda, da je najorignalniji »Vra Krsto«. Nije to fratar, kakove nalazimo u romanima, sa blijedim, upalim licem, jastrebskim očima, pognutog stasa, te pune (redovno) zloće. Vra Krsto je naprotiv snažnog tijela, na oko grub, ali ipak dobre i meke slavenske duše. Čovjek, koji voli prirodu, a najviše »krasno stvorenje prirode majke«: konja. Tek jedna jedina loša crta bila bi puzavost pred poglavarom.

Plastično je ocrtan lik male namiguše Gemme Camolli. Točno je prikazan svaki njen kret i gesta. Način vladanja. Upravo sve tako, da je to jedan od najzanimljivijih tipova. To više, što u nje nema namjerno ništa zla, nego radi sve jedino radi toga, da se svidi. I uspjelo joj je: svaki će se je čitač sjećati u — muškom odijelu.

S našeg stanovišta dalo bi se štošta prigovoriti, i to s moralne strane. Tako n. pr. pesimizmu, premda je Nazorov pesimizam isto tako velik kao i nježnost i radost, kad opisuje dijete i andela, koji otkucava podne.

Ženski mu likovi nijesu najidealniji, što više oni su vrlo delikatne naravi, te je radi toga moglo što šta izostati iz ove knjige.

Vl. Dolar.

PRIPRAVA NA PRVU SVETU ISPOVIJED I NA PRVU SV. PRIČEST. (Prema Jaegers-Schmittu preveo Msgr. dr. Beluhan). O ovoj knjizi piše auktor u predgovoru:

Do sada nijesmo imali prikladnoga udžbenika za pouku o ovim svetim sakramen-

O. Agostino Gemelli,
rektor katoličke univerze u Milanu.

tima, a iz iskustva znam, kako je čestoputa svećeniku teško u pomanjkanju vremena služiti se knjigama, koje nijesu pisane u hrvatskom jeziku. A ne samo svećeniku već je još teže učitelju i učiteljici, koji bi rado zamjenili gdjekada svećenika, preopterećena poslovima, a nemadu prikladnu knjigu. Ovo me ponukalo, da izdam u jednoj knjizi potpunu pouku o svetoj ispovijedi, a i uputu u pouku prvopričesnicima i to onaj prijevod, što sam ga kao kateheta sastavio u času priprave malenih za svete sakramente.

Potpunu pouku o prvoj svetoj ispovijedi preveo sam prema knjižici župnika u Kölnu Ferdinanda Heinricha Jaegersa, a uputu u pouku prvopričesnicima prema poznatom djelu Jakoba Schmitta.

Jaegersovo djelo: »Vollständiger Beichtunterricht« čim je izašlo savremena je kritika izvrsno pohvalila, jer da u jednostavnoj, shvatanju djetinjem prilagođenoj formi iznosi iscrpivo potpunu pouku o prevažnom predmetu prve svete ispovijedi. Pisac kano

župnik rabio je sam praktično metodu spomenutog djela punih 30 godina, a nakon što se uvjerio o njenoj izvrsnosti izdao ga u zasebnoj knjizi.

»Schmitt je u katehetskoj literaturi opće poznati tumačitelj katekizma. Njegova su tumačenja iscrpiva, jasna, praktična, a takova mu je napose i zasebna uputa u pouku prvopričesnicima. Pridodana je u formi opaske na određenom mjestu poraba glagolice u bogoslužju, kano i pojava starokatolika. Mi sa svoje strane ovu knjigu preporučujemo gg. katehetama.

Djelo se naručuje kod župskog ureda sv Marije, Zagreb, Kaptol 3. Broširanom je djelu cijena 20 dinara, poštarinom 22.

KAZALIŠTE I UMJETNOST

POSLJEDNJE PREMIJERE U ZAGREBAČKOM KAZALIŠTU. Na kraju smo ovogodišnje kazališne sezone. Ne može se reći, da kazališna uprava nije radila. Ove je godine dapače postignut, valjda rekord, što se tiče broja predstava. Pokušalo se sa eksperimentima, na koje se ne bi odvažile prijašnje uprave. Vidjeli smo »noćne predstave«, brojna, pa čak i njemačka gostovanja, a napokon sada dolazi i francuska »Opera comique«. Sve su to stvari, koje se mogu tumačiti i u prilog upravi.

A kada se govori o domaćim premijerama i o tome, što je ova sezona dala u pogledu naše domaće dramske produkcije, tada se mora reći, da je ova godina bila bez jednog značajnijeg dogodjaja, ako se odbije toliko spominjana Krležina premijera, o kojoj se govori toliko i radi toga, jer nam je potreban nekakv uspjeh »hrvatske« drame, i ako Krleža nije nimalo sklon tako »buržujskim« razlozima pri svrstavanju književnika i proglašivanju uspjeha. Možda je sada i on u tome blaži, jer kako se vidi iz njegova članka o Supilu, koji je izašao na uvodnom mjestu u Hanžekovićevom »Književniku«, i Krleža pokazuje sve znakove, da kani postati hrvatski patriota. Bilo mu sretno.

Iza ovoga uvoda svima je jasno, da se s ovim premijerama o kojima će biti govora ne može reći ništa osobita. Bilo je to »veče domaćih auktora« razočaranje i za publiku i za pisce, a bome i za blagajnu.

Dvije aktovke Lukše s Orsana (dra E. Katića iz Dubrovnika) vode nas u krug dubrovčana iz polovice prošloga vijeka. On je na taj život gledao tek okom jednoga dubrovčanina i stvara dvije skice, koje mogu biti i interesantne i literarne, pa čak i originalne, ali imaju nesreću, da je taj ambijent obradio već prije Vojnović. I nijesu se varali oni, koji su pri izvedbi prorokovali, da će sva novinska kritika preći olako preko ovih aktovka uz primjedbu, da je teško obrađivati ono razdoblje iza Vojnovićeva »Sutona«.

Ipak je g. dr. Katić bio svijestan toga, te se očito vidi, kako je namjerice bježao od svega, što bi se moglo nazvati Vojnovićevim. U tome i jest nedostatak njegovih aktovka. Dok iz Vojnovićeva, recimo, »Sutona« izbija čitav Dubrovnik, u svakoj pojedinoj rečenici, od njezina početka pa sve do konca, dr. Katić je dao život, koji nema ništa specifično dubrovačkoga. Marinica nije nikakav predstavnik bilo čega dubrovačkoga. On je osebujan tip sam za sebe. On nije posljedica dubrovačkih prilika, on je takav, jer ga je takovim učinilo inozemstvo.

Sorgočević je smješten u Pariz. U njemu se lomi odjek daleke tragike njegova grada. On je i onako uvijek bio preveć daleko od njega. Za nj ga veže samo osjećaj. I zato je u tome okviru ova druga aktovka (»Vlastela u progonstvu«) donijela više dramatskoga. Obrađujući siže, koji se događa u Parizu, ne daje nam da osjetmo nedostatke crtanja okoline. Ne izaziva u nama predodžbu općega stanja u svijetu. Ne dozivlje nam pred oči velike kontraste, koji su se mogli vrlo lijepo izrabiti. Sama činjenica propadanja bez revolte, u kojem se guši tadanji stari Dubrovnik oličen u vlasteli, suprotstavljena buđenju narodne svijesti u gradu i bujanje ilirskoga pokreta kod njihovih sunarodnjaka, mogao bi biti zahvalna tema.

Dr. Katić nije ni želio da to dade. On je u svojim aktovkama tek Dubrovčanin, koji misli jedino na staru i davnu kulturu svoga grada, ne postavlja se na opće stanovište (kao umjetnik), već ostaje u Dubrovniku i zaljeće se pomalo u inozemstvo. Njemu je Dubrovnik »država«, koja je imala u prvom redu veze sa zapadom. To su veze duha, mišljenja i kulture, dok one druge veze sporedne, trgovačke, poslovne i kako milostivo neka vlastela dopuštaju i krvi, ali samo veze, koje su posvećene starinom i tajinstvenošću. Uz to nikada ne zaboravljaju, da je u njima komadić helenskog i rimskog genija.

To je okolina i stvarna pozadina ovih dvaju aktovka. Jedna spora, hladna, a druga prvo gosparski meka, puna domaće intimnosti, a kasnije burna i snažna svršavajući sa smrti i ludilom.

Potanja analiza bi nas predaleko odvela. Jedino se mora reći, da je šteta, što je iznesen jedino razvrat vlastele i rasklimalost staroga Dubrovnika, koji ipak za našu kulturu znači mnogo. Uopće naši glumci pokazuju mnogo stvaralačke sposobnosti. Tek im hohštapliranje uprave sa očajnim brojem gostovanja ne da, da dodu do izražaja.

O »Konflanskim husarima« g. M. Dečak u »Luči« može biti govora samo u toliko, što ćemo reći, da ne želimo ovakovih ko-

Korčula: Tipična stara ulica.

svih moralnih pojmova, a ne i druga strana. To je doduše uzrok kasnijeg posvemašnjeg opustošenja, ali to nijesu nikako pravi i jedini razlozi izumiranju nosilaca državne dubrovačke misli.

Glumci su spašavali čitavu stvar, ali sumnjamo, da li će se uza sav trud održati ove aktovke trajno na pozornici. Po mome mišljenju najveći uspjeh je doživjela gđa Vavra, sa svojom Katom. Ona je bila živa »salačka«. I njezin izgovor je bio dobar. Oko toga su se trudili i ostali. Vidi se, da sa pijetetom iznose ove isječke iz života mada, koji bi se morali okrstiti kakvim drastičnim izrazom. **I. B.**

PUCCINI: TURANDOT. Jedan novi period u stvaralačkom radu velikog talijanskog majstora pokazuje njegovo posljednje djelo: Turandot.

Ja bih sve njegove dosadanje opere postavio na jednu stranu, a na drugu Turandot. U onom prvom dijelu kraljuje melodika, u ovom drugom skoro recitativ, dok je melodika sporedna.

Jasno je, da je Turandot plod novog

naziranja Puccinijeva na zadatak opere i njezinih protagonista. Ona je prema tome uvod u jedan novi svijet Puccini-jev; neumolna smrt nije mu dala, da ga do kraja obradi i prikaže svoj veliki talenat u novom svijetlu.

Kao kod svih Puccini-jevih djela, tako je i ovdje libreto pun scenskog efekta i dramatske snage.

Instrumentacija nije više ona iz »Boheme«, »Tosce« i »Butterflya«; ona ovdje poprima jedan posebni karakter služeći se modernim orkestralnim tekovinama, u prvom redu raznim kombinacijama pojedinih instrumenata, a onda i uposlivanjem raznih novih instrumenata. No ta upotreba ne ide na živce kao kod Krenekova »Jonny-a«, jer je to logika i plod Puccini-jevog ličnog osjećanja orkestra u odnosu prema scenskoj radnji.

Zbor je naročito mnogo uposlen (I. čin), a pisan je zvučno.

Puccini postavlja soliste pred prilično teške, ali i zahvalne zadaće (arija Turandot u III. slici).

Opera nije tragična, ali Puccini ne može da se udalji od svog pravog elementa, od osobe Mimi — Tosce — Butterfleyeve — te se u tu svrhu služi osobom Liu-e.

Kad je veliki majstor postepeno osvojio svijet i došao na vrhunac stvaranja u »Triptihonu« (specijalno »Gianni Scicchi-u«), na redno se njegovo djelo očekivalo sa velikim interesom. Općenito je mišljenje bilo, da će Puccini nadvladati sebe; no dogodilo se protivno. Melodija, kako rekoh, taj osnov Puccineneve slave, ne dolazi ovdje do izražaja. Mnogi su se kritičari izrazili povoljno, ali po onoj »de mortuis nil nisi bene«. »Scenerija je spasila muziku«. No polazeći sa stanovišta, da Turandot ide za nečim čisto novim u »oeuvre-u« Puccini-evu, muzika Turandota poprima posebnu vrijednost označenu drugim mjerilom.

Izvedba je bila odlična i dostojna većeg kazališta nego li je naše.

Kolosalna oprema našla je vrhunac u fenomenalnoj i nezaboravnoj III. slici. Tu se istakao scenograf g. Marijan Trepše.

Naslovna uloga u rukama gđe Zike, našla je odličnu interpretatkinju i glumački i pjevački. To je uloga kojom se ona već proslavila i u inostranstvu (Prag).

G. Šimenc, kao princ Kalaf dokazao je svoje pjevačke sposobnosti, tek manje glumačke. Gca Nožinić je dala uvjerljivi tip Liu-e, u početku sa nešto treme. Tri »ministra« Ping — Pang — Pong na kojima počiva groteskni elemenat Turandota dani su prilično po gg. Milutinoviću, Bukšeku i Šepecu. Ostali dobri, na zborovima se opa-III. slike izgledalo da pjeva ženski zbor mjesto mješovitog. Dirigent g. Rukavina je partituru do u tančine prostudirao i iskazao se kao odlični voda zbora i orkestra.

Kuća rasprodana, a glumci obdareni cvijećem i vijencima.

Andreis.

XXVI. IZLOŽBA »PROLJETNOG SALONA«. Ove je godine »Proljetni salon« donio djela od petnaestak izlagača. Izlagači su mlade generacije i skoro svi iz Zagreba. Četvorica su izložila skulpture, dok su ostali izložili slikarske radove u raznim tehnikama, ponajviše u ulju. Skulpture su izložili. Augustinčić, Cota, Juhn i Kerdić, svi iz Zagreba.

Najviše kiparskih radova izložio je Augustinčić. On izlaže većinu radova u sadri, a par u kamenu i bronzi. Njegovi se radovi odlikuju nekom produljenošću, zagonetnim izrazom pravilnih dugoljastih lica sa maslinastim očima i ravnim velikim ustima. Njegovi se radovi penju većinom u vis poput gotike (Molitva).

Juhn i Cotu izlažu par portreta, dok prof. Kerdić izlaže medalje, lanac, jednu skicu za zdenac i jedan dobar relief.

Među slikarskim radovima ističu se brojem radova O. Postružnik i R. Ružička. Posružnik donosi oveći broj crteža, među kojima ima i lascivnih scena. Najbolji su mu radovi u ulju, gdje prevladava smeđa boja sa crvenim tonovima.

Ružička mu je srodan baš po tome tonu. On je, vidi se, situiran gospodin, te ne štedi ni platna ni ulja. U njega ima smisla za moderna nastojanja u umjetnosti, te nam izloženim radovima daje naslutiti nove puteve. Njima se približuju Tabaković i Tiljak u traženju novih izražajnih mogućnosti. Tabaković je jako istaknuo kontraste, koje sobom donosi upotreba raznih tehnika (ulje, crtež, tuš). Mostovi su mu uglati i fantastično pravilni, crteži obli, a od tuša nam postaje mučno. Tiljak izlaže dvije velike slike, koje upadaju odmah u oči. Njegov pejsaž sa agavama i deblima sa svojom pravilnošću dozivlje nam u pamet sige i spirale, a svojom bojom dekorativne artikle slastičarskog umijeća. Njegov lav bi se mogao staviti u slastičarski izlog ili na cirkusko platno za reklamu.

Mujadžić sa svojim velikim uljenim slikama dominira u jednoj sobi. Njegovi portreti i studije ženskih figura podsjećaju nešto na renesansne tipove i ističu se solidnošću.

Trepše izlaže dva oslikana prozora i dva kartona za prozor. To su bez sumnje uspjele stvari. Njegova tehnika slikanja podsjeća na Kljakovića.

Uz par radova ostalih izlagača ima tu vrlo neuspjelih slika (Režek), i interesantnih pokusa (keramika) i koješta, čemu bi se dalo i prigovoriti.

Općenit je dojam, da se za sižeje, u koliko ti obrađuju čovjeka, uzimlju uz obligatne portrete skoro isključivo često nemogući akti i lascivne scene (Pijanica, lumpacija, ljubavnici, kompozicije, ljubavnici, pri kupanju, ljubavnici, ljubavnici i opet ljubavnici).

Čudan je znak vremena, da na čitavoj izložbi nema niti jednog jedinog religioznog motiva, ako izuzmemo: »Pietà« od Kerdića, koji i onako spada u stariju generaciju. A ipak i taj jedini egzemplar religiozne umjetnosti pruža mnogo više nego kvintali sadre i kilometri platna. I ova izložba je eklatantan dokaz, da imamo nažalost pravo, da ističemo potrebu hrvatske katoličke kulture. I zato mi dozvolite, da završim sa malo patetike: »Kamo ide naša hrvatska kultura?« I. B.

ĐAČKI SVIJET

UNIVERSA SRCA ISUSOVA U MILANU. S ujedinjenjem Italije pod žezlom savojske dinastije kršćanska misao morala je

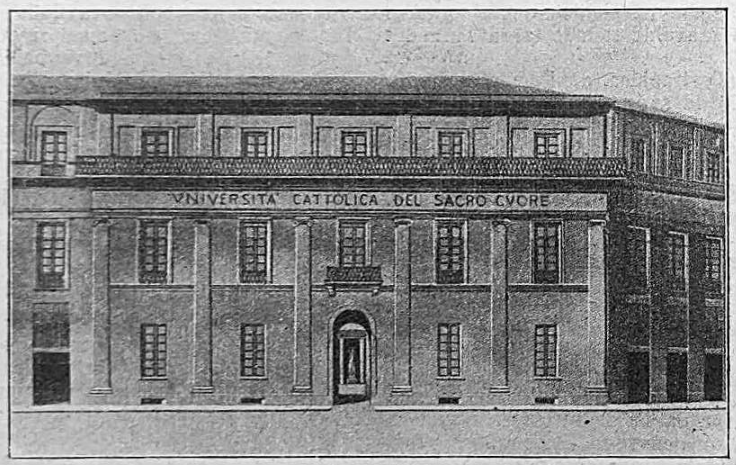

Katolička univerza u Milanu: Zgrada univerze s izvanjske strane.

da se brani od navala guvermentalnog liberalizma, masonerije i liberalne štampe. Pridružio im se i materijalistički socijalizam, da ruši kršćanski nazor na svijet i u kulturnim i u socijalnim problemima. U talijanskim univerzama vladao je pozitivizam

Providnost je mislila i na katoličku Italiju. Iz redova socijalizma dobila je kršćanska misao svoga organizatora. Mladi socijalist, liječnik, kirurg, Milanac Gemelli, o kojemu je »Luč« već pisala, obraća se i stupi u franjevački red. Upravo pred 25 godina. Taj genijalni čovjek ubrzo zapazi, da katolici u Italiji ne će moći izdržati ni defenzivu proti moderne misli, ako ne organiziraju svoju školu, u kojoj će katolički studenti crpsti čisti nauk Crkve proti pozitivizma u ime kršć. spiritualizma i proti udruženih liberalaca i socijalista u ime vječnih kulturno-socijalnih principa, na kojima se bazira prosvjetni, socijalni i politički rad katolika. I o. Gemelli zamisli osnutak katoličke univerze, a Don Sturzo kršćanske stranke: dvije rijeke, koje su svojim čistim vodama imale da natapaju talijanskog kršćanskog života.

O. Gemelli danas je učenjak svjetskoga glasa. Biologiju i psihologiju studirao je na prvim evropskim univerzama. Do danas je publicirao većih i manjih djela 227 i 30 na njemačkom, engleskom, francuskom

i latinskom. Uređuje 4 smotre. Specijalist je u eksperimentalnoj psihologiji, a enciklopedijske je kulture. Uz svijetli um posjeduje rijetku silnu volju. On malo ili nimalo spava. Uvijek je u poslu. Osnovao je i vodi talijanski neoskolastični pokret. Ustanovio je i uređuje »Rivista neoscolastica«, »Vita e Pensiero«, »Rivista del clero«, »Fiamma viva«. Osnovao je i nakladno društvo »Vita e Pensiero«. Poslije zrelog razmišljanja, noćnih meditacija i organizirane molitve, odluči se na osnutak Katoličke Univerze. On se zavjetuje Srcu Isusovu, da će ako mu daruje dobrotvora od 1,000.000 L — Njemu, Njegovu Presv. Srcu posvetiti svoju univerzu. Sišao je sa svojim najvjernijima u crkvicu da moli. Molio je i — izmolio je. Izašao je van, a pred vratima ga je čekao grof Lombardo uručivši mu milijun lira, on, koji se je zarekao, da nikad ne bi dao ni filira za kulturne ustanove!

Kad su talijanski katolici vidjeli prvi veliki uspjek akcije o. Gemellija, obratili su veliku pažnju njegovoj providnosnoj ustanovi. Darovi su stizali sa svih strana. Zgrada bi kupljena, biblioteka sa 70.000 svezaka uređena, 300 smotara naređeno, profesori izabrani, — a i prvi učenici dohrliše da slušaju riječ katoličke istine iz usta katoličkih profesora. Na 7. prosinca 1921. bi otvorena prva akademska godina u prisutnosti milanskoga kardinala, današnjega Sv. Oca Pija XI. On naredi, da se u čitavoj Italiji održe »Giornata universitaria« za univerzu Srca Isusova. Od 1923. do danas skupilo se okruglo 14,000.000 L. Ovi su milijuni omogućili, da je o. Gemelli do danas mogao, bez ikakove državne pripomoći održati i proširiti svoju univerzu. Već je kupio i nove prostorije za 11,000.000 Lira!

Nego njemu nije bilo dosta imati univerzu, htio ju je u svemu izjednačenu državnima. To je bilo silno teško postići radi konfesionalne baze i tehničko-financijske autonomije mlade univerze. Nakon dugih borba i fine taktike uspjelo je Gemelliju i to postići. Kraljevski dekret od 2. prosinca 1924. br. 1660 donio je službeno priznanje Univerze Srca Isusova. Nije ostalo, već sabirati studente i birati sposobnije profesore. Ove godine pohađa Katoličku Univerzu 618 učenika: 35 svećenika, 5 redovnika, 310 svjetovnjaka, 59 č. č. sestara i 209 studentica. Broj nije velik, jer univerza ima samo literarno-filozofski i pravno-socijalni fakultet. Stižu učenici iz Njemačke, Švajcarske, Austrije, Jugoslavije, Brazilije, Argentine, Kine, Sirije, Grčke, Rusije i Bugarske. Dosad ih je doktoriralo 84. Od profesora ima ih 25 redovitih, 35 izvanrednih, 8 docenata, 6 učitelja jezika i 4 asistenta u laboratorijima. Ukupno 78 profesora u dva fakulteta. Lijepa kita katoličkih intelektualaca.

Juridičkim priznanjem sa strane države Univerza je Srca Isusova sačuvala svoju konfesionalnu autonomiju. Ona je pod kontrolom crkvenih organa. Informativni je

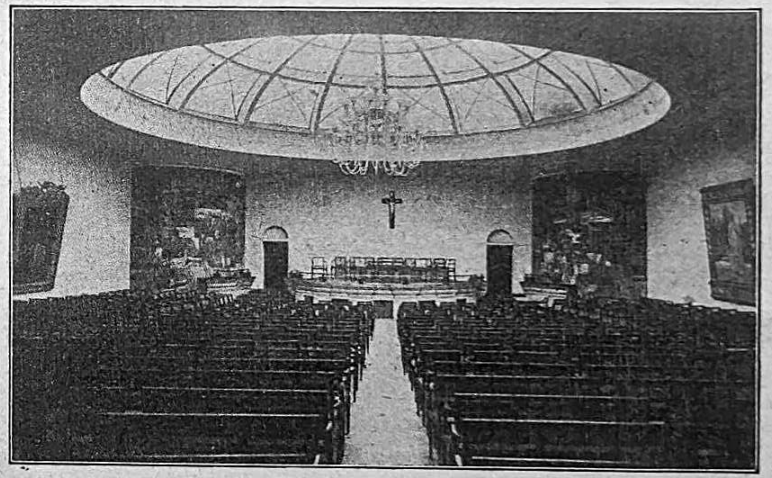

Katolička univerza u Milanu: Velika aula u prvom katu.

princip čitavog nastavničkog rada — katoličko načelo. Samo katolik, i to moralnog vladanja, može da se upiše kao redoviti učenik. Iznimno su bila pripuštena 3 pravoslavna Rusa. Usto studenti kroz 4 godine moraju pohađati kurseve iz morala i dogmatike i svake godine moraju polagati ispite iz tih predmeta, inače ne mogu se upisati u viši kurs. Profesore bira i nadzire uprava univerze. Rektora bira ta uprava, a sv. Stolica ga potvrđuje. U upravi univerze sjedi crkveni predstavnik, koji bdije, da u univerzi vladaju u teoriji i praksi kršćanska načela.

Na ovoj se katolikoj univerzi mogu dobiti doktorat iz filozofije, iz književnosti, iz prava i iz socijalnih znanosti. Za svaki

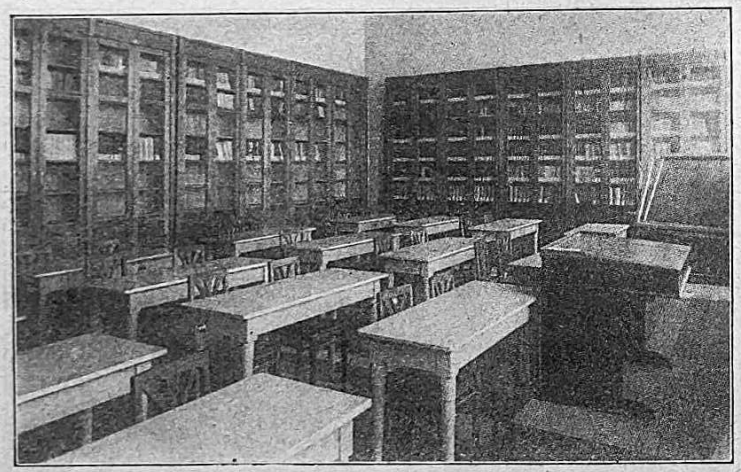

Katolička univerza u Milanu: Tipična predavaona.

je doktorat nužno 4 godine pohađati dotične kurseve. Prve dvije godine studenti pravnih i socijalnih znanosti pohađaju iste kurseve. U III. i IV. godištu pravnici pohađaju predavanja: o Pandektama, o civilnom, trgovačkom, međunarodnom, kanonskom, konstitucijonalnom, parlamentarnom i komparativnom pravu, te o povijesti privatnog prava uz ostale predmete, koji su im zajednički sa studentima socijalnih znanosti, kao predavanja: o ekonomiji, politici, demografiji, geografiji, naravnom pravu, političkoj ekonomiji, financijalnoj znanosti, metodološkoj statistici, državnom računovodstvu, bankarstvu i t. d. Valjda će se tkogod čuditi mnoštvu nastavnog materijala? Ali treba znati, da doktorat u pravnim i socijalnim znanostima otvara vrata u službu: odvjetničku, sudačku, upravnu, bankarsku, konzularnu, diplomatsku... i da se sve materije ne pohađaju jednaki broj semestara i onda otpada svako čuđenje.

U filozofsko-literarnom fakultetu mogu se dobiti dva doktorata: iz »Lettere« i to iz klasične ili moderne filozofije po 5 kurseva od 8 polugoda, te prema jednoj ili drugoj filozofiji treba pohađati predavanja iz: starina, indo-evropske glotologije, indoropske filologije, staro-kršćanske literature, romanske filologije, tal. književnosti, s nekoliko semestara geografije, moderne povijesti i opće filozofije. Doktorat iz filozofije postizava se ili slijedeći čisto spekulativne predmete: metodologiju, dijalektiku, propedevtiku, gnozeologiju, metafiziku i skolastiku, te eksprimentalnu psihologiju, kozmologiju i biologiju sa dotičnim laboratorijima, uz povijest filozofije stare, srednjovječne i moderne i neke povjesne, književne i filološke predmete, koji su nužni za potpuniju solidnu filozofsku kulturu. Ili se može uzeti više povjesni kurs: 8 semestara o modernoj povijesti, nekoliko semestara o starinama, paleografiji, diplomatici i geografiji uz povijest filozofije i spekulativnu filozofiju, ali u reduciranijoj formi. Zanimivo je za netalijanske sveučilištarce, da je fakultet povlašten da dopusti izmjenu predmeta prema potrebama dotičnih akademičara. Također akademičari iz stranih država plaćaju samo polovicu taksa.

To bi ukratko bila tehnička struktura Universe Srca Isusova. Ističem, da je njezin filozofski fakultet izvrsno ureden. Tri su moderna laboratorija na službu spekulacije. A i ljudi, koji pokrivaju filozofske katedre, danas se broje među prve sile u svjetskom neoskolastičnom pokretu. Zato bi toplo preporučio našim katoličkim akademičarima, osobito koji se bave filozofijom, da podu bar koji semestar na milansku univerzu: izbliza će bolje vidjeti velika djela i sekularni lik o. Gemellija. Svojim životom, uspjesima i djelima na ponos je vjere i znanosti. I zaslužio je da se katoličko i protivničko javno mnijenje o njem silno interesira. Njegovo djelo ne će propasti: Srce Isusovo znat će da nagradi svojega apostola!

Dr. F. K. Kržanić.

KATOLIČKE UNIVERZE. Crkva katolička je u srednjem vijeku aktivno sudjelovala u stvaranju evropskih univerza. Većina je katedra tih sveučilišta bilo datirano iz prebenda katedrala ili drugih većih crkava, tako te su sredovječne univerze bile prave crkvene ustanove. To se pokazivalo i u tome, što su bile osnivane po papinskim bulama, a i po tome, što su spadale pod jurisdikciju crkvenih poglavara, obzirom na crkvenu nauku. Razumije se da je i duh u njima odgovarao njihovom porijeklu.

Međutim dodu velike otimačine crkvenog imetka u XIX., a iza njih i s njima laicizacija svega javnog života, a posebno sveučilišne obuke. Tek vrlo malen broj starih univerza ostade vjeran svojoj katoličkoj tradiciji, a još manji je ostao i formalno katolički. U toj situaciji je za katolike nastala potreba da stvore nove, neovisne, katoličke univerze, koje će stvarati katoličku inteligenciju, a ne će izrabljivati nauku u to, da mladeži otimlju vjeru i da onda preko nje laiciziraju javnost. To nužnije je bilo osnivanje katoličkih univerza, što je dalje uznapredovalo otuđenje vjeri u državnim školama, ali i po sebi su one bile potrebne za stvaranje jedne katoličke elite u pojedinim zemljama.

No framasoni i njihovi pomagači, znajući vrijednost visokoškolske odgoje i njen utjecaj na javni život, zapriječiše gdje i gdje katolicima brzu realizaciju tog plana time što stvoriše zakone po kojima je država rezervirao monopol osnivanja visokih škola i univerza. To učiniše u Francuskoj, Braziliji, Portugalu i dr. Katolici su tek dugim borbama u Francuskoj postigli 1875. da im se pruži sloboda osnivanja univerza, a u nekim drugim od spomenutih zemalja nemaju je još ni danas. (Tako u Braziliji, gdje međutim u velikoj mjeri osvojiše drž. univerzu). Unatoč tog neprijateljstva ili bar nemara država za konfesionalne univerze katolici su zamjernom energijom stvorili svagdje gdje su to zemaljski zakoni, a i materijalne prilike dopuštale, svoje škole, pa je tako danas broj katoličkih univerza dosta velik — naime 32. **Doduše taj broj** spram ukupnog broja sveučilišta nije nipošto odveć velik, ali treba znati da su te škole stvorene isključivo trudom i novcem katolika, pa da se onda moramo zbilja začuditi i nad tolikim brojem, kada znamo s kolikim se redovno materijalnim poteškoćama bore katoličke institucije.

Danas postoje katoličke univerze u Evropi: u Belgiji (Louvain), Njemačkoj (Freiburg, drž. konfesionalna univerza), Holandiji (Nymwegen), Francuskoj (Paris, Angers, Dijon, Lyon, Lille), Engleskoj (Edinburgh, Glasgow), Irskoj (3 u Dublinu), Švicarskoj (Friborug), Italiji (Milano), Španiji (Zaragoza) i t. d. Vrlo je različita podjela studenata po pojedinim univerzama, prema fakultetima i narodnostima, a i njihov ukupan broj u tim zemljama. Tako primjerice sveučilište u Freiburgu ima najviše slušača na teološkom fakultetu, dok univerze u Francuskoj pokazuju drugi razmjer. Konačno i cjelokupan broj slušača nije svagdje isti.

Van Evrope je najveći broj katoličkih sveučilišta u Uniji, a to je i razumljivo, ako se uoči činjenica, da su tamo katolici stajali proti privatnim univerzama, koje su sve bile pune protestantskog duha, ako ne i modernističko-liberalnog. Katolici su zato upravo bili prisiljeni, da stvore svoje škole, koje će im odgajati mladež prema njihovoj vjeri. Tako su osnovali 16 univerza, koje sve stoje prema evropskim katoličkim visokim školama vrlo dobro obzirom na broj slušača, ali ipak ti brojevi još ne zadovoljavaju, jer privučeni savršenijim laboratorijima i mnogi katolici (takovih ima oko 40 posto) posjećuju radije nekatoličke univerze, osnivajući na ovima t. zv. Newman-klubove (prema njihovom osnivaču u Engleskoj kardinalu Newmanu), koji bi imali da poprave ono što liberalna obuka pokvari. Međutim tai je sistem naišao na žestok otpor u samoj hijerarhiji i među redovima, pa je predmetom vrlo žučnih rasprava već dulje vremena. Same katoličke univerze vode dielomice različiti redovi, a djelomice stoje u rukama Crkve. Svakako u samim prof. zborovima uvijek imade laika.

Druge katoličke univerze u Americi su one u Kanadi, Čileu i Peruu, pa onda ona

u Buenos Airesu. Ove univerze rade punom parom, premda su djelomice vrlo mlade. One imadu nas vojoj strani javno mnijenje svoje zemlje. Kako gore rekosmo u Braziliji, a i u nekim drugim državama Južne Amerike katolici uspiješe da zauzmu najbolje položaje na državnim univerzama, i tako na neki način učiniše suvišnima katoličke univerze, ili barem njihovo pomanjkanje manje osjetljivim.

U Aziji postoji više katoličkih univerza, s manje više misijskom svrhom. Ta svrha nije direktna, jer misijonari dijeleći i poganima višu naobrazbu osvajaju njihove simpatije, pa i u koliko ovi ostaju vjerni poganstvu, stvaraju jedno prokatoličko javno mnijenje u zemlji. Takove univerze su one u Beirutu, pa dvije u Indiji, te konačno dvije u Kini (Peking, Kanton), te u Japanu (Tokio). Konačno na većinom katoličkom otočju Filipina postoji dominikanska univerza u Manilli. Broj njihovih studenata varira, ali je uvijek rekrutiran i izvan katoličkih krugova. Sve su u rukama redovnika, jer svjetovnjaka redovno nema na raspoloženju. Tako u Indiji u rukama Isusovaca, u Kini jedna u rukama Isusovaca, a jedna u rukama Benediktinaca, dok je ona u Tokiju opet povjerena Isusovcima. Rad je njihov i znanstveno vrlo zaslužan, jer u nekim zemljama oni zapravo jedini pripadaju evropski školovanim učenjacima, ali svakako njihove su zasluge prvenstveno religijozne.

Danas katolici sviju zemalja nastoje, da, u koliko još nemaju svojeg visokog školstva, takovo stvore. Tako austrijski katolici žele već dugo godina da u Salzburgu uz već benediktinsku teologiju prislone i ostale fakultete. Poljski katolici izgrađuju svoju katoličku univerzu u Lublinu, Talijani onu u Milanu i t. d. To pokazuje kako je realna potreba takovih sveučilišta, a kako i ne bi bila kada o njima ovisi, kakova će biti narodna inteligencija.

Katolici svega svijeta moraju, ako hoće da provedu rekristijanizaciju svojih naroda, osvojiti postojeće visoke škole ili stvoriti nove, koje će odisati kršćanskim duhom. Najbolji će uspjeh postići ako to dvoje usporedo uzmu.

Trebalo bi uznastojati da i mi, Hrvati, čije je narodno sveučilište osnovao jedan katolički biskup, ne ostanemo u ovom posljednji, kako žalibože sada još jesmo, već treba da i mi postanemo i preko najvećih učevnih zavoda naše zemlje jedan odlučujući kulturni faktor, da se ne moramo vječno pozivati na prošlost našeg naroda, kad želimo dokazati katolički karakter njegove kulturne. P—a.

JEDAN ZNAČAJAN JUBILEJ U SLOVAČKOJ. Na početku proslava decenija oslobođenja i samostalne Češkoslovačke države, proslavio je tiho i skromno »Rozvoj« svoj prvi jubilej — petgodišnjicu svog opstajanja.

Proslavio ga jedino nešto većim opsegom (od 70 strana), i biranijim sadržajem i s nekoliko slika, pa ipak moramo konstatovati, da je to triumf rada, ustrajnosti, muževnosti i nekompromisnosti slovačkog katoličkog đaštva. Lustrum, koji je glasnik bolje budućnosti katoličkih Slovaka.

A da možemo vidjeti njegovo značenje u javnom slovačko-katoličkom životu, treba da upoznamo njegov historijat katoličkog pokreta kod Slovaka.

Prije prevrata devetstotina i osamnaeste našlo se tek pojedinaca đaka, koji su ne samo ispovijedali svoj slovački nacionalizam, nego se usudiše i raditi, tako da je prevrat zatekao kud i kamo veći dio đaštva u nacionalnoj letargiji i nemaru. Zato i prva dužnost te nekolicine bila je, da probude u đaštvu nacionalizam uz pomoć ostalih rodoljuba. Ružombesk bio im je centar. (Dr. Matej Hutka: Črty z historije »Razvoja«). Iz njega pođoše prvi slovački studenti, da sistematskim radom pokrenu slovačko đaštvo ispod ropskog duha mađarizacije i vrate ga svom narodu. —

1918. osnuju organizaciju, a početkom 1919. izdaju svoje glasilo »Vatru«.

U početku radilo se ne gledajući na konfesionalnu pripadnost, ali jer su liberalci počeli širiti »naprednjačke Másarykove ideje«, došlo je do raskršća. Katolici dobiv »Vatru« u svoje ruke zaključe osnovati samostalnu katoličku organizaciju. Poslije dugih borba i usprkos zabrana sa strane školskih vlasti, osnuju mjesnu katoličku organizaciju, a 28. juna 1919. izabran je središnji odbor katoličkog đaštva.

»Vatra« se lijepo širila i napredovala i iste godine 1919. osnuju se na svim slovačkim srednjim školama katoličke đačke organizacije pod imenom Sociálne združenie slovenského študentstva (S. S. S. Š.), koje su bile podređene Središnjem odboru, koji bi definitivno potvrđen na I. manifestacijskom kongresu slov. kat. đaštva 3. VIII. 1919. u Ružomberku.

Razmah katoličkog pokreta nije se svidio »naprednjacima« i stoga su ga počeli progoniti. Na svim zavodima zabranjivali su ravnatelji pod prijetnjom isključenja, stupanje u S. S. S. Š. kao i primanje »Vatre«.

17. aprila 1920. izda ministarstvo škola i narodne prosvjete naređenje, kojim se zabranjuje srednjoškolskom đaštvu u Slovačkoj organiziranje, izim u odgojna društva pod vodstvom određenih profesora. Ta naredba bila je namijenjena u prvom redu proti pokretu slovačkog katoličkog đaštva, ali ni proganjanjem ni zabranama nije uspjelo ugušiti više klicu katoličkog pokreta, koja se đanomice sve više razvijala među slovačkim đaštvom. Potpora u tim teškim prilikama bili su akademičari, ali temeljni kamen pokreta bili su srednjoškolci.

U augustu 1921. na III. manifestativnom kongresu osnovano je današnje U. S. K. Š. (Ústredie slovenského katolického študentstva) s sjedištem u Brnu, koje se je preselilo 1922. u Bratislavu, gdje je i danas.

Današnji vijek je vijek štampe. Ni jedna organizacija se ne može održati bez svog glasila. Štampa stvara javno mnijenje pa nije ni čudo, da se tolika borba oko nje vodi. Spomenuo sam prije »Vatru«, ali kad je »Ústredie« htjelo preuzeti »Vatru« nastade spor. Ljudi oko »Vatre« nisu se htjeli pokoriti »Ústrediu« i ono je bilo prisiljeno, da izdaje svoje glasilo »Rozvoj«.

I tako sred kaosa pitanja izađe prvi broj »Rozvoj« 15. februara 1923. »Rozvoj« je do konca IV.-tog godišta bio glasilo »Ústredia« zajedničko akademičarima i srednjoškolcima. Jasno je, da u tim okolnostima nije mogao zadovoljavati i jedne i druge. Stoga glavna skupština »Ústredia« 22. maja 1926. izglasava rezoluciju, kojom »Rozvoj« postaje potpuno srednjoškolsko glasilo.

»Rozvoj« broji danas 3212 pretplatnika, pa je najraširenija slovačka revija. Uređivan je jednom riječi dobrom, a što se tiče literarne strane pohvalno. Jedino bi mu mogli prigovoriti, da ima premalo katolički karakter. Možda je to posljedica, što katolička inteligencija ujedno s izlaskom iz škole ilazi i iz katoličkih organizacija i veže ih jedino politička partija, koja također nije đanas jedinstvena.

Bratski slovački katolički đački pokret treba više pažnje položiti na vjerski odgoj svojih članova. Razumijemo onu nacionalnu notu, što provejava svaki članak. Prilike u kojima je slovačka nacija u Čehoslovačkoj republici vrlo su blize, gotovo jednake našima u državi S. H. S.

Katoličke organizacije treba da đadu svojim članovima jedan izgrađen pogled na svijet i život. Ali taj katolicizam ne smije biti jednostran, nego samo đa nalazi izražaj na polju socijalnog i političkog rada, nego treba naći izražaj na svim poljima ljudskog djelovanja, pa tako i u literaturi. Slovačka nacija nije đanas u opasnosti, štiti je katolička politika pa slovački katolički đački pokret treba da đade izražaj više tom katolicizmu.

S veseljem gledamo nadobuni slovački katolički đački pokret, i ako mlađ, ali čvrst, jer imade ono Arhimedovo uporište u vjeri — u svom katolicizmu. S veseljem gledamo razvoj »Rozvoja« nadajući se, đa će predvidjeti pogibli ekstremnog nacionalizma i đa će ga se čuvati.

Vladimir Vrána.

BILJEŠKE

U BORBI ZA IDEALE. Tko samo letimice pregleda naše novine, može gotovo na svakoj stranici naći velike i upadne naslove, koji imaju mnogo još podnaslova, a sadržaj je članka: potanko opisana tragedija života, koji je svršio sa samoubojstvom. Način, na koji se takove tragike opisuju je vrlo loš. Utisak je članka takav, đa čitatelj počinje samoubojstvo smatrati nekim herojskim činom, nečim što je vrijedno nasljedovanja. Samoubojstvo, kao đa je već za mnoge mlađe ljude đanašnjeg našeg društva jedino rješenje svih problema i poteškoća u životu. Kao đa jedan revolverski hitac, malo otrova, mogu riješiti neprilike financijalne, materijalne, familijarne i društvene, radi kojih se samoubojstva i počinjavaju.

Moderni čovjek živi u strahovitoj opsjeni od kako je odbacio Boga, jer je sebi postavio za cilj naći sreću na ovom svijetu bilo pod koju mu đrago cijenu. On u istinu živi samo od kruha, a ne i od riječi Božje. I baš tako naziranje je zađnji uzrok ovih učestalih samoubojstava. To sasvim materijalističko shvaćanje života drastično je formulisao moderni poganin i epikurejac Heine svojim stihovima:

Den Himmel überlassen wir
Den Engeln und den Spatzen

(Nebo prepuštamo anđelima i vrapcima). Takvo naziranje o životu, uništava u našoj duši svaku otpornu snagu i energiju, koja je čovjeku nužna đa izđrži borbu u životu. To naziranje odgaja kukavice, koji bježe od svojih đužnosti, što ih svaki pojedinac ima prema familiji, društvu, domovini i Bogu. Umjesto, đa izđrže na svom mje-

stu u životu, oni čim zapanu u malo veće poteškoće, lačaju se oružja ili otrova i na taj način misle, da su sretno riješili problem uklonivši se iz svijeta. Toliko su strašni egoisti, da napuštaju svoju familiju na milost i nemilost ljudskom društvu, samo da se oni lično riješe svoje brige. Svojim pak činom ruše u ljudskom društvu moralnu ravnotežu, jer svojim primjerom povlače za sobom sve one, koji su isto tako slabi kao oni, i koji teško snose svoj teret, ali ih jedino u životu drži okolina ili bolje shvaćanje okoline, da je živjeti **najveća čovjekova dužnost.**

Jednoga moramo biti sebi svijesni, i to, da se riječima pa i najljepšim ne može nikoga odvratiti od namisli, da se ubije, ako je on to ozbiljno nakanio. Kao što moderna medicina ne zna liječiti gubu, nego one, koji su oboljeli na toj bolesti, separira, da druge ne zaraze, tako i mi ne možemo kandidatima samoubojstva pomoći, nego možemo svoju okolinu sačuvati od te strahovite manije samo tako, da naglasimo drugi princip kao protutežu principu, koji izaziva takve loše posljedice. Čovjek ne živi samo od kruha, nego od svake riječi, koja izlazi iz ustiju Gospodnjih.

Tko živi od riječi Božje, taj ne traži sreće na ovom svijetu, nego odricanjem sprema se za borbu sa svijetom. Takvoga čovjeka ne mogu slomiti nevolje i životne neprilike, pa bile te ne znam kako velike. Taj princip oživljuje i jača one energije naše duše, pomoću kojih čovjek svladava svijet, svladava zapreke, koje mu on postavlja, ne bi li se iznevjerio familiji, društvu, domovini i Bogu. Spomenuti princip organizira u nama sve one pozitivne energije i duševne vrednote, te postajemo dobri sinovi, dobre kćeri, dobra braća, očevi i majke, dobri gradani i dobri vjernici. Mladost, koja se oduševi da sluša Božju Riječ, postaje muževna i dorasla svim životnim teškoćama, sposobna živjeti i u najtežim životnim prilikama iz kojih izlazi jača, karakternija, jer promatra sve poteškoće kao kušnje kojom se ima izmjeriti — razina — moralna snaga.

U našoj duši leže skrivene i nerazvijene energije, koje valja razviti, a to ovisi o svakom pojedincu prema tome kako se orijentira. Tko želi živjeti samo od kruha, u njegovoj duši duševne sile zakržljaju i on propada, a tko željan Riječi Božje, i tko je prima, u njega se duševne energije razvijaju, i on prolazi životom kao pobjednik. Plod jednoga principa je smrt, a plod drugoga život.

Svi, koji razviju pod uticajem Riječi Božje svoje duševne energije, oni opet učvršćuju moralnu ravnotežu u ljudskom društvu, jer pokazuju put, kako se imadu rješavati poteškoće u životu, za sobom vuku one slabije, kojima su moralna potpora. Samo se tako učvršćuje familija, društvo i domovina, jer se udaraju temelji, na kojima počiva čitavo ljudsko društvo. I to je jedini način, da se stane na put moralnoj dekadenci našega vremena.

Naše đačke organizacije moraju biti ona rasadišta u kojima će se učiti, kako se duševne energije imadu buditi, tako te svaki od nas bude junak, a ne kukavica, koji desertira bježeći od svojih dužnosti.

S.

IZ UPRAVE

NAŠIM PRETPLATNICIMA. Ove godine izašlo je deset brojeva Luči sa preko tri stotine stranica, ne računajući omot, kakav nema niti jedna zagrebačka revija. »Luč« je tiskana na lijepom papiru sa mnogo slika te sa umjetničkim prilozima. Sve je to diže u red najljepših, ali ujedno i najskupljih listova.

Zato je »Luč« našu upravu stajala velikih svota. Sa strane se pripovijeda, kako »Luč« ima neke tajne fondove i jako financijsko zaleđe, kada može da tako lijepo izlazi. »Luč« imade zaleđe, ali to je zaleđe u njezinim pretplatnicima, koji shvaćaju potrebu, da »Luč«, kao stari list sa dugom tradicijom ima i odgovarajuću opremu. Zato su mnogi i siromašni pretplatnici pokazali skrajnju požrtvovnost, ali koja korist, kada još ni do danas, kada smo na svršetku školske godine nijesu svi izvršili svojih obaveza prema »Luči«.

Nama se ne može poricati, da smo pokazali najbolju volju. To moraju pokazati i naši pretplatnici, pa će biti sve u najljepšem redu.

»Luč« je ove godine značila mnogo. Svojom lijepom opremom i sadržajem prodrla je svagdje. Drugovi i prijatelji radimo, da je održimo na dosadašnjoj visini.

Tko plaća redovito »Luč« podupire domagojski pokret.

Tko plaća »Luč« radi za obnovu Hrvatske u Kristu.

Tko plaća »Luč« radi za stvaranje katoličke kulture.

I. Brlek — Otok. I za Tebe vrijedi što i za Bregovskoga, osim što si Ti svoje dvije pjesmice uredno napisao. Gledaj kako sam ispravio Tvoju pjesmicu i nastoj, da od toga nešto naučiš.

Pripalski — Split. Donosim nešto od Tebe. Kako vidiš Tvoja mi saradnja uvijek dobro dolazi, kao i Tvoja lijepa pisma, iz kojih vidim mnogo oduševljenja i volje za rad. Tvoje stvari sam spremio. Nadam se, da ćemo se ovih ferija vidjeti.

Korevsky — Široki Brijeg. O starim pošiljkama Ti ne mogu reći ništa, jer nijesam primio nikakav arhiv. Ovih dana ću Ti pisati. Da nijesi poslao marke za odgovor možda bi Ti odmah odgovorio. »Priča jedne majke« boluje od slabe kompozicije i naivno je ispričana. O ostalom ne ću ništa reći, da ne odam Tvoj pseudonim. Inače imaš i sam oči da vidiš. Mislim, da se ne ćeš ljutiti, što sam stvar nešto popravio.

Šaravanja. — Je si li primio moje pismo?

Hrastovec — Zagreb. O onom Tvome »mazenju« bi mogli razgovarati, ali ja nemam ambicija, da reagiram na svaku neosnovanu tvrdnju. Možda će doći vrijeme, kada će se naši slavni urednici tužiti sasvim protivno. Medutim, vi ste, koji tražite objektivnu, i što ja znam sve kakvu, kritiku, pisali jedan o drugomu koješta. Zar bi htjeli, da i »Luč« započne s gombanjem i natezanjem, pa da se na nju tada svi skupa tužite, da je »zla«. Ovako ipak doživljuje neko priznanje, da vas ne želi »utući«, kako bi neki htjeli. Glavno je da se »narod« ne buni. Oni koji misle, da se ipak mora prigovarati nijesu našli jedan »teži prigovor«: znači da je sve u redu.

Tajanstveni A. P. — P. Druže, isto Te znam po rukopisu. Budi samo dobar. Nikako ne razumijem zašto mi saradnju nisi poslao, kao uvijek.

I. B. Sumić — Split. Uvrštavam Tvoju stvar radi neke izvjesne originalnosti. Uvrstio bi još nešto Tvoga, ali vidiš, da ima vrlo mnogo kandidata. Medutim na kraju lista je zapelo i moram mnogo toga izostaviti. Ne ljuti se.

Drugovima na svršetku godine. Današnji urednik je uredio i prvi broj ovogodišnje »Luči«. Proveo je tolike promjene, da je naša draga »Luč« ove godine bila na neki način pomladena. Svi skupa smo u nju uložili mnogo žrtava i mnogo truda. Veseo sam, da je našla i svoje zahvalne čitače. O tome sam se uvjerio, kada sam opet na kraju godine morao prihvatiti uredništvo. Postavio sam se tada na stanovište, da je »Luč« naš đački list, pohvatao sam veze sa đacima. U tome nastojanju imao sam uspjeha. Prijatelji »Luči« su se čudili otkuda uredništvu stiže svaki dan tolika pošta. Naši mladi domagojci su se opoštenili. A i oni stariji iz akademskog »Domagoja« pomogli su uredništvu tako, da je »Luč« uvijek imala dobar i aktuelan feuilleton. Na taj način se moglo u prošlom broju dogoditi, da su u njemu bili uz dvije iznimke, sve sami đaci. To je veliki uspjeh našega đačkoga domagojskoga pokreta.

Istini za volju moramo priznati, da je »Luč« imala i svojih slabih strana. Glavna je neredovitost. Sadašnji urednik je tome najmanje kriv. On je đapače, nastojao, da se to sada popravi, tako da su u mjesec dana izašla 4 broja »Luči«. To je mali rekord. Uredniku je to žao, ali je ipak veseo, da je ipak izašlo 10 brojeva »Luči« sa mnogo slika i sa umjetničkim prilozima. Sve se tješimo nadom, da će dogodine biti bolje i što se tiče redovitog izlaženja. Radi toga obećajemo, da će prvi broj godine XXIV., ako Bog da, izaći odmah početkom školske godine sa vjernim opisom našeg ferijalnog tečaja.

Svojim saradnicima uredništvo poručuje, neka se samo i dalje javljaju. Urednik će najbolje radove predati uredništvu godišnjaka: »Selo i grad«, koji će izaći preko ferija u redakciji literarne sekcije akademskog »Domagoja« u Zagrebu, a neke će spremiti za prvi broj naredne godine.

Na kraju preporučujem svima, da pohrle na naš ferijalni tečaj hrvatskog katoličkog narodnog đaštva, da se tamo vidimo, upoznamo, porazgovorimo i oduševimo za novi i uspješni rad.

I. B.

KUPUJTE I ŠIRITE NAŠE KNJIGE!

Uprava »Luči« ima na raspolaganju veću količinu ovih knjiga:

1. »KNJIGA ŽIVOTA«, priredio A. Alirević, D. I., cijena 5 dinara; 2. ALMANAH »LUČI« 1925., uredio M. Ujević, cijena za jedan komad 20 dinara, a tko naruči deset komada, dobije komad po 15 dinara. Još ima na skladištu manja količina: 3. RATNIH KNJIGA »LUČI« OD GODINE 1918., cijena 5 dinara i ona prijevoda, 4. WEISSOVE »EUHARISTIJA, ŽIVOT I DUŠA NAŠA«, cijena 3 dinara.

Tiskara »Merkantile«, Zagreb. (Za tiskaru odgovara: Gjuro Jutriša, Ilica 35).